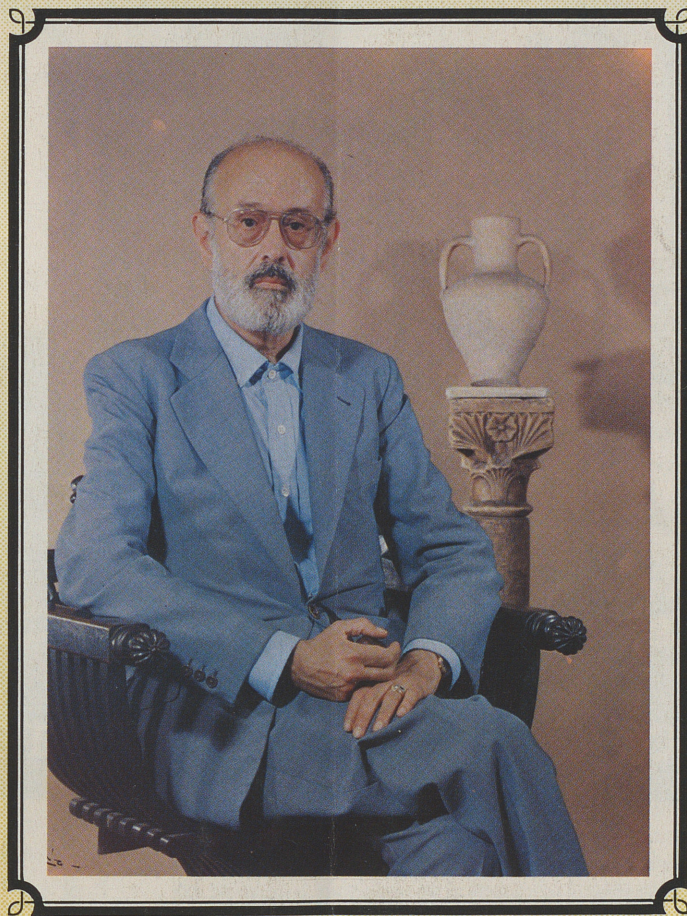

lluc

maig-juny 82

n.º 703

125 pts.

Josep M. Llompart

**PREMI D'HONOR
DE LES LLETRES CATALANES
1982**

Si els seus estalvis són petits, raó de més per beneficiar-se del nostre servei "ESTALVI TERCERA EDAT". Tindrà la confiança d'un bon banc i traurà un bon rendiment dels seus diners.

Per a nosaltres, la Tercera Edat és la primera. I ho demostrarem cada dia.

ESTALVI TERCERA EDAT
Un estalvi de primera

Per poc que hi posi, en traurà molt.

ABE n. 13.7/14 ? © C de P

BANCA CATALANA
BANC INDUSTRIAL DE CATALUNYA

LLUC

MAIG-JUNY 82
N.º 703

Universidad de Palma
de Mallorca
BIBLIOTECA
Escuela V. Formación E.G.B. Baleares

LLUC

Revista bimestral
Any LXII

Direcció:

PP. Missioners dels Sagrats Cors
Monestir de la Real
Ciutat de Mallorca

Informació i correspondència:

Apartat de Correus n.º 619
Telèfon 22 32 99
Palma

Director:

Bartomeu Suau Tugores

Conseller-Delegat:

Ramon Ballester i Vives

Caps de Redacció:

Josep M. Llompart i

Pere Llabrés i Martorell

Subscripció: 600 ptes. anuals

Estranger: 650 ptes. anuals

Preu de l'exemplar: 125 ptes.

Els articles publicats en aquesta revista expressen únicament l'opinió dels seus autors.

Imprimeix:

 taller gràfic ramon

Balmes, 39 - Tel. 25 44 32
Palma

Dipòsit legal: P.M. 276-1958
I.S.S.N.: 0211-092X

sumari

Pàg.

- 2 **EDITORIAL: Un premi que ens honora.**
LLUC dedica la capçalera d'aquest número a la concessió del darrer i catorzè PREMI D'HONOR DE LES LLETRES CATALANES, concedit aquest mes de maig a un mallorquí, per primera vegada: Josep Maria Llompart. Els qui som companys de les seves lluites, ideals i tasques per la llengua i la cultura dels Països Catalans ens n'alegram prou d'aquest guardó, concedit a un poeta que tant ha enaltit el nom de Mallorca i la seva més neta i autèntica expressió literària.
- 3 **Josep M. Llompart, premi d'honor de les lletres catalanes 1982.** És la crònica de la concessió del premi i dels homenatges, que reproduïx els parlaments que s'hi feren.
Gregori Mir: **Sacrifici i voluntat de servei**, discurs de presentació del guardonat al Palau Dalmases de Barcelona, dia 19 de maig.
- 6 Josep M. Llompart: **En nom de la meva petita terra enmig del mar, gràcies.** Discurs del guardonat en la dita seu d'Omnium Cultural.
- 7 Gabriel Janer Manila: **Fidelitat i compromís**; discurs en el sopar d'homenatge a la ciutat de Mallorca.
- 11 **Josep Maria Llompart, un honor per a Mallorca.** Article prou interessant d'Alex Broch que glossa la personalitat poètica del nou Premi d'honor de les lletres catalanes.
- 13 **Auca del capità Antoni: Josep M. Llompart.** Dibuixos de Joan Guerra.
- 14 **L'ESGLÉSIA NOSTRA** ha tingut a finals de juny una fita important: la visita «ad limina» del nostre bisbe Teodor Ubeda. La conversa amb el Papa Joan Pau II és resumida en una entrevista de P. Llabrés, juntament amb el discurs del Papa de dia 26 de juny als bisbes de la Província Eclesiàstica de València.
- 17 **Europa i la crisi de l'Estat-Nació (II).** Prosseguim la publicació de l'interessant parlament i assaig polític-històric de Gregori Mir.
- 20 **V Trobada de corals infantils a Mallorca,** organitzada per l'OBRA INFANTIL DE «LA CAIXA».
- 21 **L'art català contemporani, de Cesáreo Rodríguez Aguilera.** Reproduïm el discurs de Jaume Pomar de dia 21 de maig al Consell General Interinsular en la presentació d'aquest llibre tan interessant, en la seva versió catalana.
- 24 **Algunes opinions sobre l'estat de les ciències de la naturalesa a les Balears.** Una interessant aportació de Josep Antoni Alcover a un problema que ens ateny a tots.
- 27 També Josep A. Alcover escriu sobre **La Societat d'Història Natural de les Balears, entre la vida i la mort.**
- 29 L'OBRA CULTURAL DE «LA CAIXA» ha organitzat també aquest estiu un **curs de música coral i pedagogia musical a les Balears.**
- 30 **Biblioteca «Joan Miró»,** de l'Obra Cultural Balear: continua el catàleg i es fa la crítica de dues obres: **La ciutat de Mallorca**, de G. Janer Manila, i la recitació de **«La pell de brau»** de Salvador Espriu, per part de Josep M. Casasnovas.

Fotografia de la portada: Rul-lan

UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS

5104064785

Un premi que ens honora

No només és un honor per a ell, per a Josep Maria Llompart, el guardó que enguany li ha atorgat l'OMNIUM CULTURAL: sabem els qui amb ell duim a terme la tasca d'aquesta revista, que Josep M. ha acceptat el màxim reconeixement de la cultura catalana, el PREMI D'HONOR DE LES LLETRES CATALANES, també com a capdavanter i encoratjador, guia i —per què no dir-ho si ell ho ha dit?— soldat ras en la lluita de cada dia, en el temps de les ombres i sospites, de les persecucions i bandejaments oficials, en el temps actual de les esperances incertes i aiximateix dels confusionismes, més o menys arrecerats en el poder establert; com a home de ploma ardent i espasa no violenta, Josep M. Llompart, envoltat de l'afecte dels qui professam els seus ideals, ha acceptat aquest premi que, no cal dir-ho, a tots ens honora.

Des de la joventut, com inspiració fulgurant, prengué la dreuera de la poesia. Com a poeta, sentí bategar dins ses venes la paraula viva, el verb encès que sap expressar sí els ideals íntims del cor de l'home, però també el batec de l'ànima col·lectiva del poble. Trencà motles, és vera: eren altres temps, i calia fer onejar noves banderes d'estètica i albirar nous horitzons cap a ports on ens menaven els nous aires i havien de ser distints els ressons de l'harpa tradicional i gloriosa. Josep Maria ho feu amb ardidesa i coratge, sense presumcions, amb la bonhomia que li és pròpia i que tantes tempestes ha esquivat i tants de coratges ha empès cap a la tasca comuna.

El PREMI D'HONOR DE LES LLETRES CATALANES, ho sabem prou, és el premi a una trajectòria vital de fidelitat a la llengua i a la cultura que Mallorca i les altres Illes comparteixen amb els Països que van de Salses a Guardamar, de Fraga

editorial

a la ciutat sarda de l'Alguer: els Països Catalans, que ha trespàs amb el seu verb poètic i patriòtic Josep Maria Llompart.

No cal ni esmentar ni replicar l'Editorial innoble amb què un diari palmèsà intentà ferir en Llompart el dia mateix del lliurament del premi, Editorial que es desqualificava a si mateix per les inexactituds i per la valoració injusta. Amb tota justícia, Llompart es mereixia enguany el premi, i repetim: a tots ens ha honorat la justa elecció del jurat d'OMNIUM CULTURAL.

Primerament, a tots els mallorquins i als altres illencs que hem compartit l'ideal d'una cultura autòctona, forta, unida i llançada cap al futur. La personalitat de Llompart ha sabut brandar la fermesa i el tacte en moments de confusió, de lluita, d'esperança. Ell ens ha unit per caminar endavant.

És un honor per l'OBRA CULTURAL BALEAR que presideix, l'obra creada per un grup entusiasta que dirigí, en un primer moment, talment un cenacle, el venerat Miquel Forteza, que expandí amb gosadia Climent Garau, de la qual ara porta el timó Josep M. És l'Obra de la qual sempre haurà de parlar la Història, amb lletres d'or, de la cultura nostrada.

És un honor per la revista LLUC, de la qual Josep M. n'és cap de redacció, en la gran transformació de la qual hi fou present aportant el delit i el patriotisme de sempre.

Moltes altres coses podríem dir per encapçalar aquest número. Però les altres ja hi són escrites i les llegireu a les planes que vénen.

A Josep M. Llompart, a tots nosaltres que amb ell lluitam i mai no deixarem de lluitar per la mateixa causa: MOLTS D'ANYS! i ENHORA-BONA!

Josep M. Llompart,

PREMI D'HONOR DE LES LLETRES CATALANES

1982

Dia 14 del proppassat mes de maig es féu públic el veredict del Jurat que enguany havia d'atorgar el PREMI D'HONOR DE LES LLETRES CATALANES.

Era la catorzena vegada que es concedia aquest premi, instituit per OMNIUM CULTURAL l'any 1969. Els precedents des d'aquesta data havien estat lliurats a Jordi Rubió, Joan Oliver, Francesc de Borja Moll, Salvador Espriu, J. V. Foix, Manuel Sanchis Guarner, Joan Fuster, Pau Vila, Miquel Tarradell, Vicent Andrés Estellés, Manuel de Pedrolo, Mercè Rodoreda i Josep M. de Casacuberta.

Enguany el Jurat era compost dels següents membres: Enric Casassas, Eliseu Climent, Josep Deloncle, Emili Giralt, Ernest Lluch, Gregori Mir, Josep M. Muntaner, Teresa Rovira i Jordi Sarsanedas.

Tots els qui admiram la tasca literària i de dinamització cultural que ha portat a

Mallorca i arreu dels Països Catalans, Josep M. Llompart, tots els qui hem compartit les seves il·lusions i les seves lluites, ens n'alegrarem prou del merescut guardó. Certament venia a consagrar una tasca i és el primer mallorquí —ja sabem que Francesc de B. Moll és menorquí i ciutadà de Mallorca— que ha obtingut la màxima reconeixença honorífica no per una obra, sinó per una vida, no per una tasca solament sinó per una fidelitat indefectible. Ningú, que conegui la personalitat de Llompart i compartesqui els seus ideals, podrà dubtar ni per un moment de tot això.

L'horabaixa del dimecres dia 19, al Palau Dalmaes, seu de l'OMNIUM CULTURAL, se celebrà l'acte de lliurament del guardó al poeta mallorquí.

Endemés dels membres del Jurat i del president de l'OMNIUM CULTURAL, hi

assistiren el conseller de Cultura de la Generalitat, Max Cahner, el regidor de Cultura de l'Ajuntament de la ciutat de Mallorca, Joan Nadal, la directora de Política lingüística, Aina Moll. Acompanyaven també el poeta guardonat alguns membres de la Junta de l'OBRA CULTURAL BALEAR —de la qual Llompart és president—, del cos de redacció de la revista LLUC, així com altres mallorquins residents a Barcelona.

Obrí l'acte el president de l'OMNIUM CULTURAL, Sr. Joan Vallvé i Creus. Intervingué després el poeta tortosí Gerard Vergés, guanyador de la darrera edició del premi «Carles Riba». Va dissertar sobre «Platonisme en Joan Maragall i Carles Riba».

A continuació Gregori Mir glossà la personalitat de Josep M. Llompart amb les paraules que transcrivim seguidament:

SACRIFICI

I VOLUNTAT DE SERVEI

Honorables autoritats, il·lustríssim representant de l'Ajuntament de Ciutat de Mallorca, senyores i senyors:

La decisió dels altres membres del Jurat perquè avui sigui jo qui glossi la figura i l'obra de Josep M.ª Llompart, Premi d'Honor de les Lletres Catalanes 1982, segurament fou un error, malgrat que la consideració que demostraren vers la meva persona ha d'esser agraïda amb tota cordialitat. I dic que potser ha estat un error per dos motius principals. El primer és que jo sóc nat a Mallorca i per res del món voldria caure dins el localisme, o allò que jo tenc el costum de denominar divisió folklòrica de la cultura catalana, que condueix, o pot conduir, a entendre que un escriptor pel fet de ser valencià, mallorquí o rossellonès, ja té un mèrit que legitima altres bondats. En segon lloc, la meva vella amistat amb Josep M.ª Llompart també crec que podria deflectir la visió que avui tenc de la seva obra i de la seva trajectòria d'home que li ha tocat viure en un temps i en un país que han exigit fidelitats de tota casta.

Procuraré, doncs, defugir aquests dos perills que fàcilment podrien convertir el meu parlament en un panegíric. I perquè ja d'inici les coses restin al seu lloc, haig de dir que Josep M.ª Llompart no ha estat guardonat amb el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes perquè fos mallorquí o per-

FERRAN SENDRA

Lliurat el Premi d'Honor a Llompart

La catorzena edició del Premi d'Honor de les Lletres Catalanes, que enguany ha recaigut en l'obra poètica de Josep M. Llompart, va ser clou ahir amb l'acte de lliurament del guardó al poeta mallorquí.

què cap mallorquí fins ara no l'havia obtingut. Ha estat guardonat perquè la seva obra, el seu testimoniatge i la seva dedicació mereixen el reconeixement de tota la comunitat lingüística catalana. Reconeixement que a les Illes s'ha anat expressant quasi bé d'una forma immediata a la concessió del Premi.

Diu Josep M.ª Llopart en el pròleg de la seva última obra, *Retòrica i Poètica*, apareguda no fa gaires setmanes, que «el present llibre forma part de la història d'un sacrifici, d'una obligada i vull creure que també eficaç pèrdua del meu temps. I d'una ferma voluntat de servei a la cultura dels Països Catalans. Sacrifici i pèrdua de temps que, no cal dir-ho, repetiré sempre que calgui, i voluntat de servei que mai no em mancarà mentre em resti un bri d'alè».

Sacrifici i voluntat de servei. Crec que aquestes dues expressions sintetitzen la personalitat de Josep M.ª Llopart com home i com intel·lectual. Són expressions que tradueixen una actitud ètica davant els altres homes i davant la història, i, també, en la seva estètica. Són manifestacions potser avui devaluades perquè l'actual conjuntura històrica, diuen, és prou diferent d'aquella a què hagué de fer front Josep M.ª Llopart i la seva generació.

Es evident que l'obra d'un creador només s'entén si és connectada amb la història col·lectiva que li ha tocat viure. Josep M.ª Llopart va néixer l'any 1925. Quan va acabar l'absurda guerra civil tenia 14 anys. El seu pare era militar de carrera i l'educació familiar que va rebre va ser vehiculada en llengua castellana. Estudiant brillant, una vegada acabats els estudis de Dret, no va seguir cap carrera d'èlite. La seva opció, ja de ben jove, va ser dur a terme una vocació literària, a la qual sacrificaria situacions professionals potser més envejables. Una vocació literària que vol expressar-se en la llengua del seu poble i que, en aquells anys, venia a significar travessar un desert que se sabia quan començava però ni quan ni on podria acabar. Era una decisió sense retorn possible fonamentada en l'esperança que la raó, tanmateix, finalment s'imposa.

Els primers poemes que conec de Josep M.ª Llopart són els publicats per Manuel Sanchis Guarner l'any 1951, en el llibre antològic *Els poetes insulars de postguerra*. Aquesta és una fita important, tant des del punt de vista cronològic com pel que va significar de retrobament d'una literatura per part d'una nova generació d'homes que havien crescut dins la ruptura cultural posterior a l'any 1939. També per un altre fet que a hores d'ara té un gran valor: l'antologia va ser feta per Manuel Sanchis Guarner, que llavors residia a Ciutat de Mallorca col·laborant amb Francesc de Borja Moll, el qual, amb grans dificultats, intentava una presència editorial en llengua catalana.

Francesc de Borja Moll i Manuel Sanchis Guarner, durant aquells anys de pobresa i indigència civil, significaren un graó fonamental en el procés de recuperació cultural i literari brutalment col·lapsat per la Guerra dels Tres Anys. Recobrament que significava, i encara significa, l'assumpció plena i operant d'una sola comunitat lingüística. Que fos un filòleg valencià l'autor de la primera antologia de poetes de les Illes vol dir qualque cosa més que la interpretació donada pel fet que Sanchis Guarner llavors residia a Mallorca. Volia dir que la represa literària a les Illes parteix amb idees clares i una finalitat clara. En definitiva, volia dir que l'autèntica realitat poc a poc anava desbordant a l'opressió.

No obstant, les idees clares sobre la unitat lingüística i cultural i sobre l'ideal d'una comunitat normalitzada, no podien amagar la realitat. L'esperança es mou per ideals, però l'idealisme a vegades enterboleix la visió d'aquella realitat. Calia conèixer aquella realitat. Calia conèixer-nos, per tant calia analitzar-nos a partir de les nostres històries particulars i d'uns determinats comportaments col·lectius. Calia mirar el passat, però també el present. Crec que en un acte com el d'avui poden tenir molt de sentit unes paraules de Jaume Vicens Vives, publicades precisament a la *Revista Raixa*, que sortí editada a Mallorca l'any 1953. Deia Vicens Vives que «si hem d'assolir alguna conclusió d'ordre general al capdavant dels nostres esforços, cal comptar amb la veu dels catalans que l'expansió dels avantpassats féu créixer i perpetuar més enllà del territori estrictament del vell Principat. Valencians i ma-

llorquins ens han donat ajut per a realitzar aquest propòsit d'introspecció col·lectiva. Ens plauria que portessin llur contribució a la tasca de conèixer-nos íntegrament. Ells ens veuen des d'altres angles i poden triar millor algunes qualitats i alguns defectes del nostre tarannà històric. Indiscutiblement, ells han de dir-nos també que són i com es troben ancorats en el port de la nostra mentalitat comuna. No voldriem que s'enganyessin. La responsabilitat de tots és prou gran perquè fem feina sincera i sencera. No res menys, cal que decidim què hem de conrear i què hem d'esbandir, per tal de fer ufanosa aquesta vessana cultural que Déu ens ha confiat en el bell mig de les societats occidentals».

Josep M.ª Llopart inicia la seva vocació literària en un context hostil i en una comunitat cultural i lingüística que en molts d'aspectes estava desconexionada, tant per raons alienes que no cal recordar, com per raons internes que Jaume Vicens Vives explicava en el seu escrit. En aquest context era difícil que un creador literari pogués refugiar-se a la torre d'ivori. O dit d'una altra manera: en la mesura que l'escriptor es comprometia amb la seva vocació també s'havia de comprometre amb altres realitats.

Jo crec que una primera aproximació a Josep M.ª Llopart ens porta al poeta compromès, a l'home compromès. Compromès en un doble sentit: com a creador que sap que s'ha d'auto-exigir el màxim i que no pot deixar res a la improvisació; i com ciutadà que creu que ha de col·laborar en fer possible el canvi de les condicions històriques del seu país, en el ben entès que aquesta opció la faria per raons ètiques i no per altres motivacions.

Hauran de permetre que un lector normal de poesia, com jo som, haig de referir-me a la creació poètica de Josep M.ª Llopart, que és, en definitiva, allò que el poeta compromès ha aportat de més valor dins la cultura literària catalana. Poemes de Mondragó, que és el seu primer llibre, sortí publicat l'any 1961, quan el poeta ja havia completat els trenta-sis anys. Aquesta és una dada que crec que val la pena reflexionar, car en Llopart, abans de la publicació del llibre, ja és un poeta reconegut a la vegada que té una autoritat indiscutida entre els homes de lletres, fenomen aquest que no sol produir-se amb assiduitat.

El fet que el seu primer llibre sortís tan tard ha estat objecte de diverses interpretacions. Uns han insinuat inseguretat; altres, excés d'auto-crítica. Jo no ho sabria dir. En tot cas, una interpretació lògica ens diu que el poeta no té cap pressa i que treballa per donar una obra madura. Poemes de Mondragó va ser un llibre molt ben rebut i va influir en la generació de poetes de mitjans dels seixanta. Crec que en aquell llibre ja s'hi plantejaven tots els altres llibres posteriors: perfecció formal molt influïda pels clàssics i reflexió profunda sobre allò que podríem denominar condició humana. Un llibre que, crec, no va fer massa concessions a les modes ni a les exigències d'una crítica literària potser més preocupada a introduir-les que a esbrinar allò que hi ha de permanent en la creació artística.

No puc recordar qui va dir que cada llibre de Josep M.ª Llopart forma part d'un sol i únic llibre. De Poemes de Mondragó a la Capella dels dolors i altres poemes, hi ha vint anys, però jo hi veig una continuïtat inalterable. Més ben dit: una reflexió de cada vegada més enriquidora sense provatures inútils. Hi ha una ascendent riquesa expressiva i formal, especialment en els llibres *Terra d'Argensa* i *Mandràgola*. Com en *Memòries i confessions d'un adolescent de casa bona* i en *La capella dels dolors* i altres poemes, *La meditació* sobre la condició humana també assolirà àmbits que trascendeixen els problemes eternals de l'home —el transcurs del temps, la mort, l'amor— que el poeta arrossega, tanmateix, en cada una de les seves obres.

En aquest únic llibre que són les obres poètiques de Josep M.ª Llopart hi ha totes les modes possibles per una sensibilitat formada en l'estudi dels clàssics, però la seva obra té poca cosa a veure amb els poetes que foren adscrits a la denominada Escola Mallorquina. En la poesia de Josep M.ª Llopart hi ha moltes ruptures, moltes heterodòxies, moltes rebel·lies i sarcasmes que bateguen sota una filigrana formal elaborada i reelaborada.

La poesia de Josep M.ª Llompart dona la impressió que és fruit d'un procés intel·lectual de depuració, d'un treball ferm i constant que ha deixat de banda les facilitats d'allò que se'n diu la inspiració. Aquest procés de depuració condueix a l'obra ben feta, que era l'ideal dels poetes de l'Escola Mallorquina. Però Josep M.ª Llompart supera les limitacions que encotillaven aquella Escola i no fa cap concessió a localismes esterilitzants per reiteratius ni cau en la sublimació de determinats mites. La història és una altra i per un poeta compromès l'estètica també és una ètica. Per tant, no ens ha d'estranyar que comentant el mite virgilià de la vida d'or, recollit per Joan Alcover i que d'una manera o l'altra seria magnificat per altres poetes d'aquella Escola, Josep M.ª Llompart ens digui que aquells poetes s'oblidaren de la realitat històrica, i ens explica que «la veritat era allà, tanmateix: en la lluita secular d'uns homes amb una terra ingrata, en unes estructures opressives i alienadores, en els secrets dels contrabandistes i en els pobles —tan bells!— sense esperança, en les vides fosques, d'horitzons closos, i en la misèria que obligava a la deserció definitiva, a l'inevitable esqueix de l'emigrant. Els poetes, els narradors d'entre dos segles, fingien ignorar aquesta veritat, aferrats al vell somni de Virgili».

Josep M.ª Llompart no ignorarà aquella veritat i bastirà un món poètic que, sense caure en les servituds d'un amorri realisme històric, tampoc oblidarà que ell és un poeta entre els homes i un poeta que pertany a una comunitat que va més enllà dels límits de la seva illa.

Aquella voluntat de servei i aquella actitud de sacrifici venien imposades per aquella veritat que és la història del seu poble. Un poeta compromès com és en Josep M.ª Llompart no podia restar al marge dels esdeveniments socials i cívics. D'una banda, és l'home públic que ha de prendre posicions polítiques des d'una independència política que li ha permès escoltar i ser escoltat per molts. És l'home públic que és respectat perquè no cedeix ni un milímetre en aquelles coses que sap que donen un sentit a la seva obra i a la seva vida, però també a l'obra de molts d'altres, vius i morts. És l'home públic que en anys difícils ha de suportar insolències i detencions. És el poeta que col·labora en el procés per les llibertats i la democràcia.

D'un altre costat, Josep M.ª Llompart, que coneix els mancaments del seu poble, sap que cal explicar-li moltes coses que desconeix. La seva obra d'assagista abans de res em sembla una obra pedagògica que defuig premeditadament de les modes ideològiques, dels istmes que poden enriquir una cultura universitària però que difícilment són entesos per un poble secularment desinformat sobre la seva pròpia realitat cultural. Ordre en l'exposició, conceptes precisos i idees clares perfilen els seus assaigs *La literatura moderna a les Balears i Retòrica i Poètica, llibres que s'han d'entendre des d'aquesta perspectiva de pedagogia cultural que el poeta va veure del tot necessari per informar un poble educat en uns altres valors.*

No fa gaire que vaig dir que en l'actual renaixement literari i cultural de les Illes, en Josep M.ª Llompart n'és un dels principals directors. En primer lloc, perquè el seu criteri ha estat sempre escoltat com un criteri d'autoritat per tots aquells que han intentat o intenten obrir-se camí en el món de la creació literària. En segon lloc, perquè ha fet tot el possible per donar a conèixer aquells autors joves que considerava que tenien les condicions literàries per esdevenir escriptors. Seria de mal gust citar-ne cap, però escriptors que ja tenen una obra sòlida, reberen els estímuls de Josep M.ª Llompart.

He dit al començament que les expressions sacrifici i voluntat de servei defineixen el poeta compromès Josep M.ª Llompart. No obstant, jo sospito que realment allò que Josep M.ª Llompart voldria fer és poesia i només poesia, entre altres raons perquè dins la teoria del poeta compromès, la poesia encara és un instrument vàlid, o, utilitzant les seves pròpies paraules «una arma carregada de futur». O pedra esmoladora —com digué Horaci— que, sense tenir tall, va tallant el ferro. Set anys enrera el Gran Price de Barcelona era una barricada d'entusiasmes. La milicià Poesia va assumir aquella nit totes les lluites, totes les ràbies, totes les frissances. La veu d'un poble per a un poble. Després el Gespa-Price, obert a tots els vents, pintat de verd de l'esperança més clara. Ha passat el

Josep M. LLOMPART

escriptor,
de Palma de Mallorca

PREMI D'HONOR
de les Lletres Catalanes 1982

OMNIBUS
ASSOCIACIÓ PROMOTORA DE LA CULTURA CATALANA

Membreix 20 per (Palma, D'empreses i 1983, 200 00 10 Barcelona 1

N. 10 1000 100000

Llibre 1000 100000

temps i el món ha rotat. Barricada en proa cap el demà, el Congrés de Cultura Catalana convoca de bell nou la presència de la companya Poesia. El Price-Congrés. Cal que les Illes hi siguin fent costat a la Dama. El bonàs de don Santiago Rusiñol, voltat de jardins decadents i de boirelles parisenques, va dir que Mallorca és terra de poetes. Ara ja ho és també Eivissa; i ho comença a ser Menorca. Anem-hi, doncs, i fem un cop més la prova. Tal volta al temps hi ha coses que no sabem i la poesia és plena —encara— de virtuts inconegudes».

Josep M.ª Llompart, moltes gràcies per la teva obra i el teu testimoniatge. Per molts d'anys, enhorabona!

El discurs de Gregori Mir fou acollit per la nombrosa assistència amb aplaudiments i vives mostres de complaença. Se-

guidament, amb l'interès normal de tots els presents, s'aixecà Josep M. Llompart qui, en acceptar el catorzè PREMI D'HONOR

NOR DE LES LLETRES CATALANES, pronuncià el següent discurs.

En nom de la meva petita terra enmig del mar: GRÀCIES

Avesat per força a l'ús de la retòrica —tant o més, ai las!, que a l'ús de la poètica—, per primer cop en la vida em trobarei sense paraula. Una mica perplex —us ho he de confessar— prenc part en aquest acte; o, si voleu que ho digui amb una subtil expressió mallorquina, una mica empeguèit.

La primera cosa que he hagut de considerar és quina de les possibles retòriques fóra la més escaient en aquesta avinentesa. ¿Convé emprar la retòrica de la gratitud i desfer-me en elogis de la institució que va crear el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes i dels membres del jurat que enguany ha tingut a bé d'atorgar-me'l? ¿O serà més discret fer ús de la retòrica de la humilitat i pronunciar tot allò del «jo no som digne» i de l'«immerescut guardó que la vostra generositat...», etc. etc.? ¿O potser seria més oportú defensar-me amb la retòrica de l'estímul i dir-vos que el premi amb què heu volgut distingir-me em servirà d'incentiu per seguir treballant i lluitant, cada cop amb més ardiment, per la nostra llengua i la nostra cultura?

La tria és difícil i no sabria cap a on decantar-me. Qualsevol de les esmentades possibles actituds em semblen massa convencionals, massa protocolàries, al capdavant massa òbvies.

Perquè ningú no posarà en dubte la gratitud que mereix Omnium Cultural, aqueixa entitat que va ésser i és una peça clau en el procés del nostre recobriment, ahir en el temps de l'aferrissada i tossuda resistència, avui en el temps de les incertes, difícils esperances. En el fons de la consciència tots hem atorgat a Omnium Cultural aquest Premi d'Honor que tan generosament va instituir. ¿I què direm de les estimades i admirades persones que formen el jurat? Fóra massa fàcil no estalviar ara els elogis que els pertocquen amb escriure. Quant a la hipotètica funció estimulante us he de dir en rudes que no em calen estímuls de cap mena. Amb premi o sense premi, amb reconeixement públic o sense reconeixement públic, per servir d'algun manera la llengua i la cultura dels Països Catalans, només em cal viure. No fa gaire vaig dir, i ho repetesc ara, que en el fons de tota la meua obra glateix aquesta voluntat de servei, i que aquesta voluntat de servei no em mancarà mentre em resti un bri d'alè.

De la humilitat, caldria parlar-ne un poc. No, és clar, de la humilitat protocolària del «jo no som digne», de la humilitat de l'«immerescut guardó» i de totes aquelles coses; sinó d'una altra casta d'humilitat profunda que tots hauríem d'assumir amb plena consciència. La nostra cultura difícil, incòmoda, tempestejada, ens obliga a ésser humils, a esdevenir, part damunt qualsevol altra cosa, servidors. He dit en alguna ocasió que jo, que hauria volgut que el meu destí fos, purament i simplement, com el del tenor de La Bohème, el d'un poeta, he hagut de revestir-me tanmateix de coratge i d'allistar-me com a soldat ras en el combat per la nostra supervivència cultural, que vol dir tant com la nostra supervivència nacional. Proclamava Maiakowski que si l'aire d'un país és dolç com un xarop, aleshores podeu desfer-vos d'aquest país, abandonar-lo i trescar món; però si amb un país heu patit fred, si heu sofert amb ell fins a l'angúnia, ja no el podreu

deixar mai més i caminareu amb ell, gota fosa dins la massa, cap a la vida, cap al treball, cap a la mort.

Aquí no valen protagonistes ni olimpismes ni enlairaments. En alguna mesura tots ho som, soldats rasos. Tots, del més eminent al més obscur, i jo diria que a l'hora de discernir mèrits, a tots ens pertocaria alguna mena de Premi d'Honor. Al capdavant és al nostre poble, als nostres pobles, a qui l'honor pertany. Al poble obstinat i tenaç de Catalunya; al poble crispat, manipulat i humiliat del País Valencià; al poble ensenyat i inert de les Illes. Ells han fet possible, per damunt de tots els mancaments, per damunt de tots els desistiments, per damunt de totes les frustracions, la pervivència d'una llengua i la plasmació d'una cultura. Sense l'esforç continuat, conscient o inconscient tant se val, d'aquest poble, d'aquests pobles, avui no seriem aquí.

Fa onze anys rebien els menorquins el vostre homenatge en la persona de l'admirat Francesc de B. Moll, feixuc de treballs meritíssims i de dies fecunds. Avui el rebem nosaltres, els mallorquins, i en aquesta joiosa avinentesa sent a la vora la presència dels meus companys d'esforços i sacrificis, de tots aquells que a la meua illa, a la llum pública o en el silenciós anonimat, contribueixen, en la mesura de les seves forces, a fer avançar la cultura dels Països Catalans. Des d'aquells que amb la seva obra de creació literària, d'investigació o de recerca científica enalteixen i enriqueixen aquella cultura, fins al jove il·lusionat que cada 31 de desembre fa voleiar per les places de Ciutat l'estendard del rei En Jaume. I en dir això sent més que mai a la vora dues absències punyents: les dels meus estimats Llorenç Moyà Gilabert i Antoni Mus, que just ara ens han deixat per sempre i amb qui tantes esperances i tantes il·lusions vaig compartir. Per a ells sigui especialment avui el meu record i el meu homenatge. Un homenatge que vull fer extensiu a tots els qui, en el clos insular, ens han precedit en el treball i en l'esforç: els enlevats, avui esborradissos personatges que d'ençà del 1859 concorrien als Jocs Florals de Barcelona; l'home de fe i d'entusiasmes que fou Marian Aguiló; la figura patricia de Josep Lluís Pons i Gallarza; la serenor tibant i profunda de Miquel Costa i Llobera; la humanitat estremida de Joan Alcover; la mirada subtil de Miquel dels Sants Oliver; la laboriositat irascible i lluminosa d'En Jordi d'es Racó, l'home de les rondalles i dels començos fulgurants, agitats i magnífics de l'obra del Diccionari; la dura, profunda, esquerpa sensibilitat de Salvador Galmés; la senzillesa plàcida de Maria Antònia Salvà; la fidelitat insubornable de Miquel Ferrà; el posat sumptuós, mig canònic, mig irònic, de Llorenç Riber; la sana ingenuïtat de Guillem Colom; la suprema elegància espiritual de Joan Pons i Marquès; la diligent curiositat intel·lectual de Miquel Forteza, l'enginyer poeta; la generosa visió de futur de Gabriel Alomar; l'arriscada, malaganyada aventura de Bartomeu Rosselló-Pòrcel; el demble mític, escèptic, irònic i elegiàc de Llorenç Villalonga...

Per ells i per tants altres, en nom d'ells i de tants altres, en nom de la meua estimada, malmenada, sovint deixada de la mà de Déu i de la mà dels homes, petita terra enmig del mar, un sol mot: gràcies.

Max Cahner, que com hem dit presidia l'acte, el va cloure amb uns mots que destacaren dos trets del nou guardonat: que era poeta i que era mallorquí. Per al Conseller de Cultura de la Generalitat té enguany el premi un significat especial per haver estat concedit a un poeta: la poesia és el terreny en què la llengua vehicula l'adhesió a la terra. Manifestà també el seu goig per haver-se concedit enguany el premi a un mallorquí, tot afirmant que el Premi d'Honor esdevé així una eina de recuperació i consolidació de la personalitat i sobretot de la unitat cultural catalana, indiscutible encara que alguns textos institucionals siguin contradictoris en altres aspectes de la unitat dels Països Catalans.

A tots els presents se'ls havia repartit ja el pòster del nou guardonat que reproduïm en aquestes planes de LLUC.

El divendres, dia 4 de juny, es reté ho-

menatge a Ciutat al nou Premi d'Honor de les Lletres Catalanes. Els actes foren organitzats per l'OBRA CULTURAL BALEAR, el Departament de Filologia catalana de la Facultat de Filosofia i Lletres, el Departament de català de l'Escola Normal de Ciutat, i l'Associació d'escriptors en llengua catalana de Mallorca.

Primerament a l'Estudi General se celebrà un acte acadèmic. En féu la presentació del prof. Joan Mas i Vives, investigador de la nostra literatura. Seguidament Alex Broch pronuncià unes paraules sobre la poesia de Josep M. Llompart, que són recollides substancialment en l'article que publicam a continuació d'aquesta crònica. I per cloure l'acte, el poeta guardonat llegí una selecció dels seus poemes, tot advertint que sovint els que agraden més al poeta autor no són els que la gent seleccionaria. La lectura fou una verda delícia per a tots aquells que cop-

sam la nova empena de la poesia nostrada, que juntament amb altres va iniciar, ja fa anys, Josep M. Llompart. Les poesies llegides abraçaven des de la primera fins a l'època actual.

Tot seguit prop de dues-centes persones participaren en el sopar-homenatge que se celebrà a un restaurant devora Son Ferriol. Llompart amb la seva esposa Encarnació Viñas presidí l'àpat, acompanyat del batle de Ciutat i dels regidors Joan Nadal, de cultura, i Joan Perelló, cap de la campanya per a la normalització lingüística. A la taula presidencial s'hi assegueren també Francesc de B. Moll i Miquel Duran, vice-president de l'OBRA CULTURAL BALEAR, entre altres. Es rebren adhesions de persones i entitats d'arreu dels Països Catalans. Gabriel Janer Manila, al final del sopar, pronuncià el discurs que ara transcrivim.

FIDELITAT I COMPROMÍS

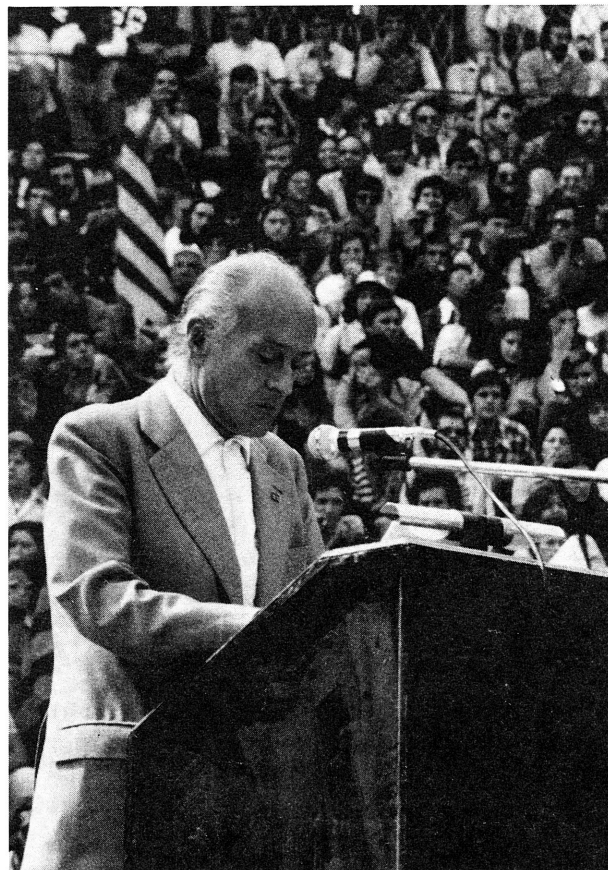
Estimats amics:

Els organitzadors d'aquest homenatge a Josep M.ª Llompart pensaren que jo podia dirigir-vos unes paraules, després del sopar. Hi he reflexionat molt, durant aquests dies; he rellegit l'obra poètica d'en Llompart i, finalment, he intentat de traçar un esbós de la seva figura de poeta compromès amb la seva terra i amb el seu poble.

No és l'hora, ara, d'intentar, panxa plena, l'aproximació o l'estudi de la poesia d'aquest home al qual avui retem el nostre homenatge. De la importància de la seva literatura de creació hom n'ha parlat suava, abans de sopar. Ell, fa alguns dies, en mostrar-me la dedicatòria que li havia posat Pere Quart en un exemplar del seu recent llibre *Poesia empírica* em feia fixar, perquè se'n sentia satisfet, que Joan Oliver havia escrit amb tinta vermella que la poesia d'en Llompart significava en últim terme un trencament renovador amb la poesia de l'Escola Mallorquina. És, en definitiva, la poesia de la seva generació que trenca amb els vells esquemes. El grup de poetes que hem vingut a anomenar dels anys cinquanta no solament havia capgirat l'estètica dels prohoms de l'Escola, sinó que havia adoptat un nou estil de viure: una nova ètica, la del compromís. Llorenç Moyà, l'enyorat amic, Jaume Vidal, Blai Bonet... configuren juntament amb Llompart una generació de poetes que sap esdevenir punta de llança cap a l'esdevenidor. Són, aquells, uns temps difícils. La nostra cultura havia perdut, derrotada, tots els drets, fins i tot el dret d'alçar la veu, de parlar amb veu alta, d'escriure en veu alta. Era, gairebé, un cop sobre la boca amb l'ull d'una dextra, el silenci imposat, l'absoluta victòria de la repressió. Malgrat això. en aquell context tan miserable, aquest grup de poetes saberen esser lliures, contra l'enverinament i la humiliació. Perquè saberen convertir cada paraula i cada gest en una declaració de principis, perquè tenien les mans engrillonades, cada actitud esdevenia un compromís. Llarga nit, aquella. Llarga nit de pedra, diria un altre gran poeta ben estimat per Llompart:

Esposa, toma nota e non esquezas:
non digas libertà palabra triste
con peligro de morte a calivera.
Si é certo que me queres nunca digas
esta palabra estúpida
que ten dentes e morde coma un lobo.

(Celso Emilio Ferreiro:
Longa noite de pedra, 1978)

8 octubre 1978.
Josep M. Llompart
a la diada nacional del País Valencià.

Llarga nit. Llarga nit de pedra en què la paraula llibertat era quasi bé una provocació. Potser, Josep M.ª Llompart hauria pogut posar, encapçalant qualsevol dels seus reculls els mateixos mots de Salvatore Quasimodo amb què Celso Emilio Ferreiro inicia el seu *Longa noite de pedra*: «Ser d'un temps i d'un país. Vet aquí el secret de la poesia més humana i vertadera».

Cada gest, cada una de les seves accions: una declaració de principis. De vegades, fins i tot vorejant el caire del ridícul, de la situació grotesca i còmica... Un compromís acabava per ser-ho una lectura de poemes a casa dels germans Massot o a casa de don Guillem Colom. Un compromís, ho era també escriure un poema en una corona poètica a la Verge de Lluc, a la del Cocó o a la de Randa... És, ben segur, en aquells florilegis marians on poden trobar-se més ben plantejats els principis que regien la nova estètica. Hi ha en aquells seus poemes «de circumstàncies», —i tant de circumstàncies com eren!—, la influència dels poetes castellans del vint-i-set, sobretot d'Alberti, i de Rosselló-Pòrcel. Hi ha, sobretot, el capgirament de l'estètica que venia imposada per l'Escola. Tant s'hi arribaren a engrescar amb aquesta lluita, que sovint els vaig sentir discutir llargament, d'això que us cont fa prop de vint anys, sobre quina era la identitat d'Aina Cohen. Hi havia qui deia si era Mossèn Bartomeu Guasp o Mossèn Caimari (Madó Guasp i Madó Caimari, els deien entre ells), si era don Guillem Colom... No, don Guillem Colom no podia ser-ho, i Maria-Antònia Salvà molt manco... Aquell dia, un dia d'aquells, en Jaume Vidal estava convençut que havia descobert, finalment, el secret. «Ja sé qui és n'Aina Cohen» —cridava—. «Ho sé per ben cert». L'escoltàrem amb molt de silenci. Afegí: «Don Joan Pons i Marquès, n'estic ben segur». Ningú no ho va creure. Jo, que no feia gaire havia anat a veure *Psicosis*, aquella gran pel·lícula d'Alfred Hitchok, els vaig insinuar:

«Aina Cohen és el mateix Villalonga, l'altra cara de la moneda, potser un caire molt obscur de la seva personalitat. Sempre he cregut —vaig seguir dient— que els poemes als ametllers florits els va escriure seriosament, en Villalonga, i quan se n'adonà que eren tan dolents, s'inventà una poetessa neurastènica i els hi atribuïu». En Jaume Vidal, us ho asseguro, tingué una alegrissia quan em va sentir.

Aquest grup de poetes havia rebut el mestratge de tres grans intel·lectuals: d'en Bernat Vidal i Tomàs, d'en Manuel Sanchis Guarner i de na Cèlia Viñas. D'en Bernat Vidal i de na Cèlia n'havien rebut, ben segur, la voluntat d'eixamplar els horitzons estètics. D'en Sanchis Guarner, l'exemple de fidelitat, la voluntat de ser d'un temps i d'un país: el compromís. Ètica i estètica definitivament inseparables. És precisament a Cèlia, morta a Almeria, a qui Llompart dedica un dels seus poemes de 1953, el que porta el número 7 de l'aplec «Llunari del port» del llibre *Poemes de Mondragó*:

I ara ja saps la mort, Cèlia Viñas
—ai aquell foc, foquet, cendra astorada.
Ara ja saps la mort. No et calen versos
ni ocells ni primaveres per alçar-la.
¿Ho veus? No s'ha aturat un sol rellotge
ni s'ha estremit la seda de la cala;
el vent, que desconeix la teva absència,
ajup les herbes del record...

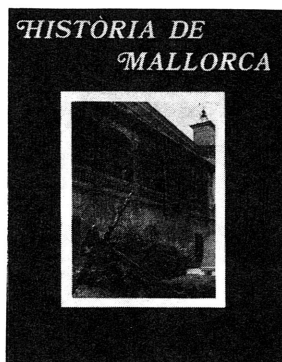
Descansa.

Nosaltres sols, amb tota la mort teva,
prendrem el camí.

Adéu, companya.

Cèlia Viñas havia mort lluny d'aquesta terra. Res no en quedava del seu foc antic, en no esser la cendra, la cendra que, una vegada, va esser foc —columna de foc, potser om-

editorial TMOLL

Ja és a la venda el segon volum de la

HISTÒRIA DE MALLORCA

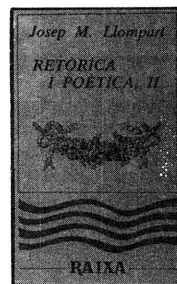
un treball d'equip que ens ofereix una visió completa i objectiva de la història de la nostra illa, des de la Prehistòria fins a la constitució del nou Consell General Interinsular l'any 1979.

Col·lecció Els treballs i els dies, nos. 20, 21.

JOSEP M. LLOMPART, RETÒRICA I POÈTICA

Un recull de textos de Josep Maria Llompart sobre temes relacionats amb poesia i poetes: Ausiàs March, Marià Villangómez, Bartomeu Rosselló-Pòrcel, Miquel Bauçà, etc.

Col·lecció Raixa, nos. 126, 127.

bres de foc, flames que brillen dins la fosca—, ara només cendra astorada. Hi ha, al final del poema, una bella proposta:

Nosaltres sols, amb tota la mort teva,
reprendrem el camí.

Tornarem a encendre el foc a partir de la cendra. Vet-aquí novament el compromís. Havien après, els poetes d'aquella generació, que en l'exercici de la intel·ligència l'home s'hi compromet tot sencer, que l'existència humana mai no pot ser una passió inútil. I malgrat això, Llopart, anys després, escrivia en homenatge a Pablo Neruda:

I se'ns moren les mans de tan inútils.

(Del llibre de poemes: «Memòries i confessions
d'un adolescent de casa bona», 1974)

Era com una sensació d'impotència, gairebé un crit d'impotència, un crit de desesperació davant la impotència. Però Llopart no desistí. I en aquest punt és on es projecta la seva dimensió de poeta cívic. Perquè sabia que l'home mai no és una inútil passió, ens ha proposat el compromís de trencar l'esclerosi, d'aixecar la consciència col·lectiva pels camins de la creativitat i de la cultura. Malgrat la nit difícil, malgrat les lluïssors d'alba incerta, ens ha vingut a dir que la llengua nacional d'un poble és signe inequívoc d'identitat i, per aquesta raó, per aquesta única raó, la llengua és sovint negada, vexada i perseguida. Aquesta és la gran lliçó històrica de Josep M.ª Llopart: la tenacitat, la fidelitat serena, la lúcida i insubornable fe en el futur del nostre país, dels nostres països.

Ciudadà sóc de dúctil territori,
habitant de llampant vilatge esmús;
viuen en mi morts sense nom, desori
d'obacs penons, fantasmes de pertús.

Irat i orat, sermonador il·lús,
escric de foc el nom amb pega i vori:
tauler d'escacs on prenen possessori
neguits, afanys, amb clamoreig ferrús.

Sóc verm damnat, humiliat, darrera
onada ardent en mar de llim i fang,
crit en la nit, desesperada espera,

LLUC

Bolletí

de

subscripció

NOM

DIRECCIÓ

POBLACIÓ

es fa subscriptor de la revista **LLUC** per l'any 1982. Pagarà l'import (600 pts.)

..... enviant gir postal o taló bancari barrat

..... contra reembossament

..... per un rebut domiciliat a Banc o Caixa

Marcau amb una X la forma de pagament que us interessi.

Retallau i enviau aquest bolletí de subscripció a **LLUC, apartat de correus 619, Palma de Mallorca**, i rebreu puntualment al vostre domicili la nostra publicació bimestral.

i em faig envant, enllà de negre i blanc,
ànima endins enarborant bandera:
damunt el groc ditades d'aspra sang.

(Del llibre de poemes «Mandràgola», 1980)

És, la del poeta, la veu de la consciència col·lectiva, una veu que camina i, tot fent camí, un camí que tresca els viaranys de la revolta estètica fins a arribar a la poesia cívica, ens recorda una vegada i altra les utopies somniades, el caos quotidià, la difícil lluita contra les amenaces, contra la inèrcia. La veu que sap extreure'n un estímul de cada insult i de cada coça. La veu que ve a dir-nos que sobrevivim amb plena consciència, amb moltes i profundes aspiracions irrenunciables, que en el plet de la llengua hi ha l'última raó de la nostra existència com a poble. La veu que sap endevinar el:

llumeneret blau
a l'últim
inabastable
cap-de-cantó. (Del llibre «Mandràgola»)

Endarrera queda la figura del pare, el coronell d'infanteria que li llegia rondalles al capçal del llit, al pis de La Corunya, la

imatge llunyana de la germana morta, n'Antònia, l'amiga de la pre-adolescència...

Avui, la seva obra es configura lúcida, estèticament tensa, intensament lúcica, gairebé una festa de significants; la seva actitud vital, d'una difícil resistència...

I és que avui jo tinc por de les llàgrimes,
tinc molta por de perdre'm pel passadís de les llàgrimes,
tinc por que per les mans em mosseguin les llàgrimes,
tinc molta por
que la barca naufragui
a la cala florida de les llàgrimes.

(De «La Capella dels dolors i altres poemes», 1981)

Josep M.ª Llompart ha vingut a dir-nos que la tasca no és sobrehumana, tanmateix, que ens cal posar-hi coratge, en el treball, que cal rebutjar les còmodes posicions evasives i el provincianisme, que no podem esser una passió inútil. Aquest és el sentit de Josep M.ª Llompart com a significant. La nostra tasca haurà d'esser omplir de contingut aquest significant; guanyar per a la nostra terra el legítim i indefugible significant.

GABRIEL JANER MANILA

Josep M. Llompart agrai cordialment l'homenatge, dedicant de bon començament a la seva muller l'empenta que li

donà com a primera admiradora de la seva producció poètica. Acabà llegint part del seu parlament al Palau Dalmases de

Barcelona, que havia pronunciat dia 19 de maig. Clogué l'acte el batle de Ciutat, Ramon Aguiló.

P. LI.

Bolletí de subscripció/informació

NOM.....

ADREÇA.....

POBLACIÓ..... D. P..... TEL.....

..... Voldria rebre més informació respecte a la vostra associació.

..... Voldria fer-me soci per una quota de..... Pts.

(Mínima 2.400 Pts./any), i

..... Passaré pel vostre local a formalitzar la inscripció.

..... Vull rebre els fulls d'inscripció a casa meva.

Marcau amb una X allò que us interressi. Retallau i enviau aquest bolletí de subscripció/informació a OBRA CULTURAL BALEAR. Impremta, 1, pral. 2.ª - Palma, 1.

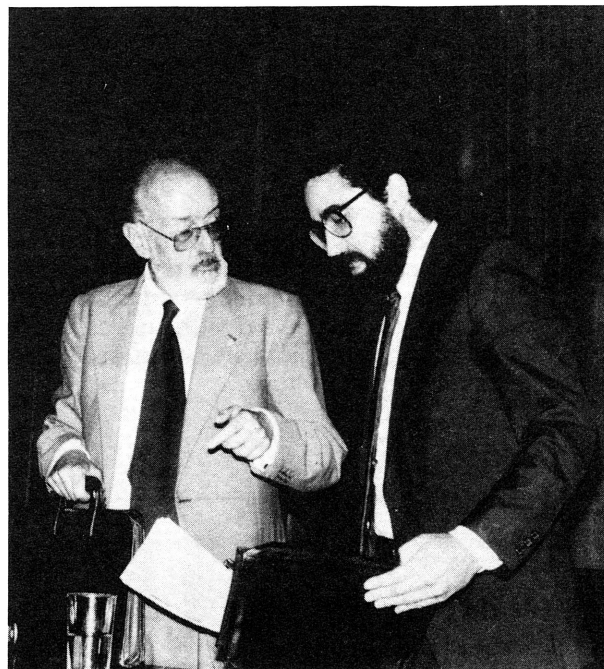
Àlex Broch

Josep Maria Llompart, un honor per a Mallorca

Des de la meua edat i davant d'algunes manifestacions que la premsa de Barcelona ha recollit entorn a la concessió del darrer «Premi d'Honor de les Lletres Catalanes», voldria dir, en iniciar aquest breu article, que, per a la jove generació literària catalana, Josep Maria Llompart és un dels guardonats que més aprop ha estat de nosaltres, de la nostra feina i activitat literària així com del mateix debat social, nacional i cultural present en la majoria de les darreres manifestacions de la literatura i cultura catalana. Això en qualsevol cultura justifica un qualificatiu com el de «mestre» i penso que, a nivell literari i humà, la majoria d'escriptors de les Illes no sols no ho poden negar sinó que reconeixen, amb el màxim orgull possible, que una bona part de la seva obra és deutora de l'ajuda que gràcies al consell personal, la crítica, l'estudi, anàlisi o orientació, Josep Maria Llompart els ha ofert.

Josep Maria Llompart ha estat el principal i més gran dinamitzador de la literatura catalana a les Illes i un home del tot imprescindible per a evitar que la qüestió idiomàtica s'enverinara a les Balears i Pitiüses. Per tot això molt del que ha succeït, a nivell cultural i literari a les Illes, no es pot explicar ni comprendre sense la tasca anònima i silenciosa d'un home com Josep Maria Llompart. Crec que és una de les funcions que orienten la concessió del Premi. I en això el jurat no s'equivocà. Com tampoc ho féu en el terreny estricte literari. I per a qui ho dubti la sola lectura d'un llibre com **Mandràgola** (1981) que guanyà el Premi de la Crítica «Serra d'Or» i la Crítica Espanyola, el reconciliarà amb la millor i més alta qualitat d'allò que avui dia és l'ofici poètic i la poesia no sols a la literatura catalana sinó del món occidental.

Succeeix, però, que a nivell d'edició, Llompart, advocat, en allò que és cultural i social, a la seva tasca i funció dinamitzadora, ha estat la primera víctima de la seva extraordinària generositat en oferir als altres el temps que es negava a si

Josep M. Llompart amb l'autor de l'article a l'Estudi General Lul·lià (4-6-82)

mateix. Però a més, la seva obra, que no és tan breu com es pensa, com probablement una futura edició de la seva poesia completa ho demostra, ha sofert les mateixes irregularitats d'una postguerra irregular, és a dir, edicions de difusió limitada, problemes de censura que retardaren excessivament algun títol, buit d'una crítica poc atenta a la novetat catalana... però també, per què no?, a la poca pressa de l'escriptor per a donar-nos a conèixer la seva mateixa obra. Actitud que, afortunadament, sofreix una inflexió notòria a l'inici de la dècada dels setanta moment a partir del qual Josep Maria Llompart ha intensificat la

seva producció fins arribar a les dues recents, premiades i darreres entregues poètiques: **Mandràgola** (1980) i **La capella dels dolors i altres poemes** (València, 1981), text que va obtenir la «Lletra d'Or», 1981.

Les primeres manifestacions poètiques de Llopart, les trobam a l'antologia de Manuel Sanchis Guarner **Els poetes insulars de postguerra** (Mallorca, 1951) que és un important testimoni generacional de la poesia de postguerra a les Illes. Caldrà esperar, però, al 1961 quan Llopart publica el seu primer llibre, **Poemes de Mondragó**, encara avui un dels seus textos més importants. Dividit en quatre unitats, estèticament, mostra tot el procés evolutiu viscut per ell als anys cinquanta. Des del neopopularisme influït pels poetes del 27, Lorca, i el mallorquí Rosselló-Pòrcel, recollit a l'apartat «Llunari de port», amb data de 1953; fins al realisme no tan temàtic com lingüístic del quart grup «Us ho diré amb paraules ben planes», de 1959, que anuncia el to, evolució i interessos del seu proper volum, **La terra d'argensa**. Llibre, aquest, que visqué tota sèrie de dificultats. Amb poemes datats el 1962 no es publicà, per raons de censura, fins deu anys més tard, el 1972, quan el poeta tenia quaranta-set anys. És un llibre realista publicat en el reflux del realisme i, per tant, fora del seu moment poètic. Fins i tot el llibre està precedit d'un pròleg de Joan Oliver escrit el desembre de 1967. **La terra d'argensa** participa de les constants del realisme militant de la poesia catalana dels anys seixanta però intensifica, en relació a d'altres obres realistes, una vessant nacionalista, de compromís amb el seu poble, llengua i cultura.

Memòries i confessions d'un adolescent de casa bona, de 1974, significa una continuació del to narratiu de llibres anteriors però aquesta vegada al servei d'una clara confessió autobiogràfica del poeta. El llibre és una biografia oberta amb alguns poemes com «Petita història familiar» d'inestimable interès per a conèixer millor el poeta. El to confessional del realisme s'intensifica amb poemes marcadament polítics, fins i tot més que els recollits a **La terra d'argensa**. Són poemes com «1931», «1936» o «1940» d'una historicitat ben explícita; sense oblidar, junt a d'altres poemes dedicats a Guevara o Neruda, l'apartat «Homenatge a Galícia», amb poemes dedicats a Manuel Antonio, Amado Carballo i Luís Pimentel. Galícia pertany al passat biogràfic del poeta, hi passà part de la seva infància, però, sobretot, aquests poemes mostren la solidaritat de Llopart vers la cultura i realitat gallega i anuncia el seu llibre posterior, **Quinze poetes gallecs** (1976) on, essent un llibre de traducció poètica, projecta, en la selecció, tot el que viu i ha viscut en escriptor català amb una cultura que ha sofert un procés històric paral·lel.

Sense oblidar una «plaquette», **Urbanitat i cortesia**, de 1979, en els dos darrers volums, **Mandràgola** (1980) i **La capella dels dolors i altres poemes** (1981) és on millor es manifesta la maduresa de l'obra poètica de Josep Maria Llopart. Principalment a la sèrie de sonets recollits a «Estrany lloc» del primer llibre i als «Nou sonets d'amor i un de per riure», del segon. Reflexió metafísica i formal que confirmen l'obra de qui merescudament ha rebut el més alt reconeixement de la nostra cultura.

ÀLEX BROCH

El Drach

BIJUTERIA DE NOVETAT
OBJECTES TIPICS DE MALLORCA

Sant Domingo, 11

CIUTAT

Diario de Mallorca

un diari

per a tots els mallorquins

Auca del capità Antoni

Josep M.ª Llompart

Dibuixos de **Joan Guerra**

El capità Antoni
té un xabec tot blanc,
ala d'oronella
mascaró pintat.

El capità Antoni:
espasi lluent,
casaca brodada
i a la mà un clavell.

El capità Antoni
té ulls de lleó;
li presenten armes
a toc de tambor.

El capità Antoni
vol per berenar
fetges de pirata
cuïts amb aigua-sal.

El capità Antoni
en calça l'anglès
— cametes me valguen,
boires de l'estret!

El capità Antoni
entra dins el port.
Sota la perruca
li bronz un record.

El capità Antoni
ja està per morir...
Brodren les donzelles
al carrer del Vi,

i el capità Antoni
balla un minué
amb angelets bàmbols
a dalt d'un fasser.

La visita al Papa: confirmació en la fe i en el camí de l'Església de Mallorca

Sempre per a un bisbe i per a una Església local és un esdeveniment important de reflexió, revisió i comunió la visita «ad limina»: la visita que el bisbe fa cada cinc anys a la Seu de Pere, que presideix en la caritat les Esglésies de Crist, esteses d'Orient a Occident, devora els sepulcres dels sants Apòstols. Precisament enguany, just abans de celebrar la festa dels fonaments de l'Església, Pere i Pau, fundadors de l'Església de Roma que la presidiren un per l'autoritat única de Pastor universal, l'altre per l'empenta de la seva missió catòlica al servei de la fe oberta a tothom, el nostre bisbe Teodor s'entrevistà amb el successor de Pere.

Aquesta visita s'havia de dur a terme pel mes de novembre de l'any passat. Circumstàncies diverses l'anaren ajornant

fins que a la fi els bisbes de la Província Valentina s'abraçaren amb el bisbe de Roma, dialogaren amb ell, li exposaren la situació de les seves Esglésies, en reberen l'empenta del ministeri apostòlic per continuar cap endavant en l'edificació de l'única Església de Crist.

Els diaris de Mallorca ja n'han parlat, de la visita del nostre bisbe als sepulcres del Apòstols i al bisbe de Roma, sí, però tal volta amb la superficialitat que caracteritza les preses periodístiques.

A **LLUC** el nostre bisbe li ha concedit una entrevista publicada, prou interessant per als seus lectors, especialment en uns punts que són ben vius per al nostre quefer específic dins el nostre poble i dins l'Església nostra que navega a Mallorca.

EL CONCILI: PUNT DE REFERÈNCIA

—¿Ja en teníeu experiència d'una visita «ad limina»?

—Sí, l'anterior i la primera fou amb el papa Pau VI.

—¿Heu notat qualche diferència?

—Evidentment. La primera visita coincidí amb els darrers anys del ministeri i de la vida de Pau VI. Ja estava ben minvat de forces per la malaltia. Endemés no hi va haver una entrevista personal, només col·lectiva, amb tots els bisbes de la Província eclesiàstica. Ara ha estat diferent. Si bé he notat el Papa cansat de la seva immensa tasca, després de l'atemptat, després de tants viatges, enmig de tantes

preocupacions, he pogut dialogar pausadament amb ell.

—Ens podríeu resumir la vostra conversa amb el papa?

—Com és natural, li he mostrat la meua preocupació per l'Església de Mallorca, pels seus problemes més importants, per les diferents vies que ens menin a fer de la nostra Església, avui i per al futur, sagrament de salvació per a la humanitat. Li he exposat les dificultats que trob per les divergències, per la conciliació entre els qui cerquen un progrés constant i els qui s'aferren a la conservació del passat.

Aleshores el papa em digué: «També aquest és el meu problema». Sí, és difícil

encertar per a tots. Però el papa em replicà: «Però tots tenim un punt de referència: el Concili Vaticà II, que hem de rellegir constantment».

—Com ha prosseguit la vostra conversa?

—Li he parlat de l'esforç que entre tots feim per redescobrir les arrels del nostre poble, específicament les seves arrels religioses. Aleshores li he exposat el desig que port al cor, juntament amb el poble creient de Mallorca, de veure el reconeixement universal de la santedat del beat Ramon Llull. El papa s'ha mostrat molt atent a l'ecumenisme del nostre beat, especialment per la seva relevància ecumè-

RÀDIO POPULAR

una amiga de tot lo dia

C. O. P. E.

MALLORCA

El nostre bisbe Teodor amb Joan Pau II
dia 25 de juny, després de la conversa personal

nica, pel seu diàleg amb l'Islam. Li he parlat del «Libre de Blanquerna» i de com el beat Ramon Llull fonamenta sobre les benaventurances evangèliques l'organització de l'Església diocesana. Li he deixat sobre aquest punt, per escrit, un ampli memoràndum.

També li he exposat la figura de Mn. Costa i Llobera i de com la seva figura pot ésser un estímul i model per la fidelitat a la vocació del nostre clergat.

EL'ESGLÉSIA PER LA PAU

—Un altre punt de la meua conversa amb el papa ha estat la visió sobre les Esglésies d'Espanya en la perspectiva del proper viatge pontifici previst pel proper octubre.

I finalment, en un comentari més ampli, hem comentat plegats les perspectives dels viatges papals. Ell m'ha parlat de la seva constant preocupació per fer de l'Església un instrument de pacificació en el món. Tenia aquells dies el papa ben al cor la preocupació de la feresta guerra del Líban. «Hem de fer un esforç tots plegats —em digué—, a cada diòcesi, perquè l'Església sia de veres pacífica i pacificadora».

LA FIGURA DEL BEAT RAMON LLULL

—Aquest és el resum de la conversa que tinguéreu amb el papa. Segurament als lectors de LLUC els interessa saber si el Sant Pare coneix les peculiaritats del nostre poble, quant a la seva llengua, cultura, etc.

—Sí. Primerament et diré que, en vistes

al seu viatge a Espanya, es va informant acuradament dels trets característics dels diferents pobles, de les seves cultures, de les llengües que parlen.

Jo li vaig dir que a Mallorca parlem la llengua catalana, que per l'obra incomparable del beat Ramon Llull no solament assolí la dignitat literària sinó que fou la primera de les romàniques que tractà de teologia, de filosofia, de les ciències de l'època, amb una finalitat autènticament missionera.

Li vaig dir que a la nostra Església proseguim aquesta tradició que ens ve de les nostres arrels, que celebrem la Litúrgia en la llengua del beat Ramon, que tenim els textos litúrgics publicats en la nostra llengua, amb adaptacions fetes degudament de l'edició típica catalana.

Per cert que vaig tenir la satisfacció de sentir esmentar Ramon Llull amb el títol de «beat», juntament amb santa Catalina Tomàs, en el discurs que el papa ens dirigí a tots els bisbes de la Província: en aquest passatge del discurs el papa es va girar cap a mi, senyal que es recordava del que havíem tractat a l'audiència privada.

Efectivament em mostra l'«Osservatore romano» de dia 27-6-1982 on en primera plana es publica el discurs del papa en castellà. Tradueix aquest paràgraf: «La tradició ben afermada del vostre poble es reflexa en la llarga llista de grans figures eclesials a les quals se sent vinculat particularment: Sant Vicenç màrtir, Sant Vicenç Ferrer... el Beat Ramon Llull i Santa Catalina Tomàs, per no citar-ne d'altres».

—¿I d'una possible Província eclesiàstica balear, en vàreu parlar?

—Jo li vaig exposar al papa l'especial configuració de l'actual Província valentina, que abraça des d'Albacete fins a Maó, i li vaig demostrar l'interès per la creació de la Província eclesiàstica de les nostres Illes. Ell no va prendre postura, em va dir que era un tema a tractar.

—I del problema de la nostra llengua referent a València, entre vosaltres, els bisbes, ¿en vàreu tractar?

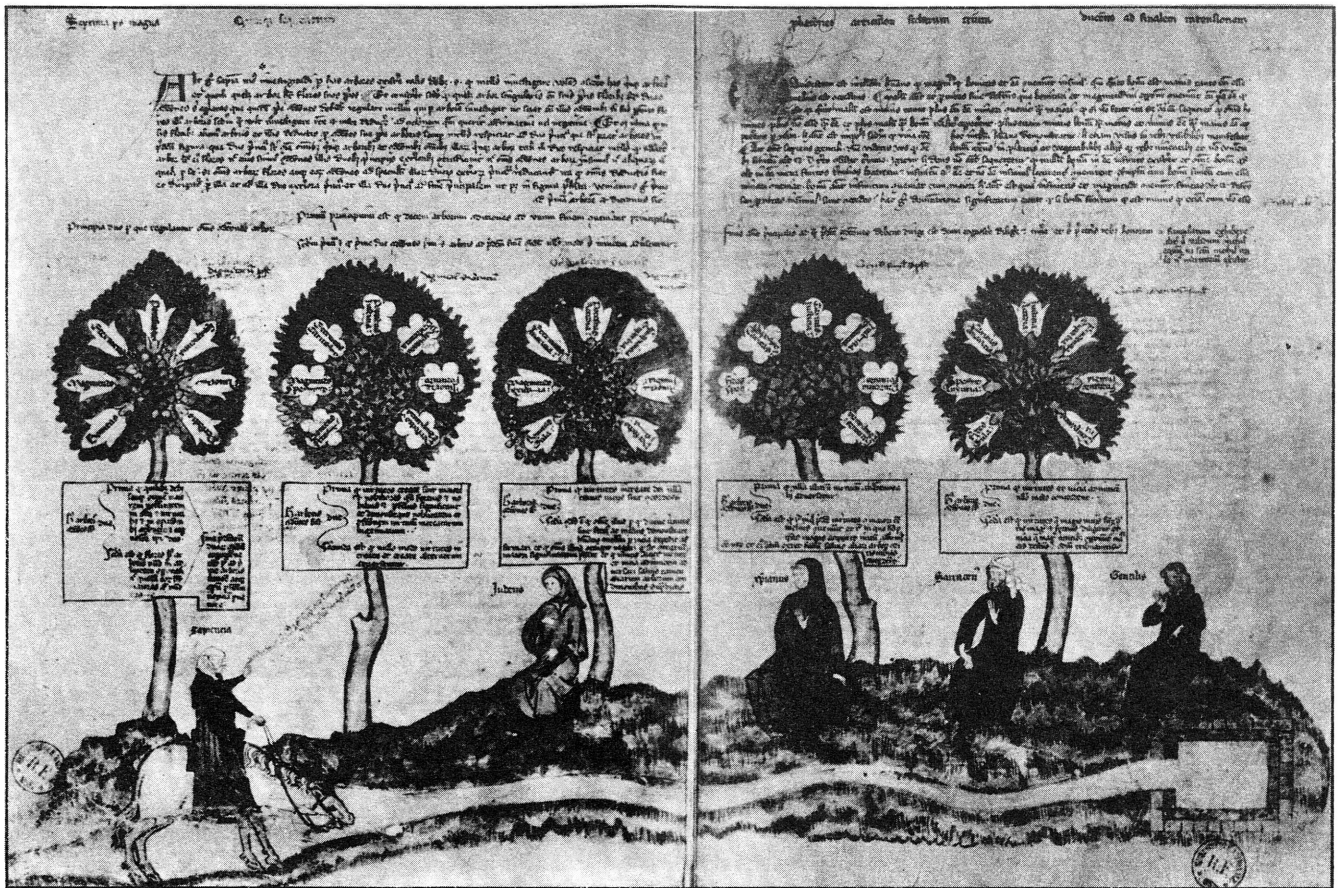
—No, no tocàrem aquest punt.

EL DISCURS DEL PAPA: ATENCIÓ PASTORAL AL TURISME

Ja he dit que el bisbe em deixà el text del discurs de Joan Pau II als bisbes de la Província Eclesiàstica de València.

Comença el papa assenyalant que l'affecte col·legial i la sol·licitud per l'Església ens aplega en una sintonia de sentiments que cal preservar i consolidar: és un dels objectius prioritaris d'aquesta visita. És la darrera visita de bisbes espanyols a Roma: un prelude del proper viatge. Després d'esmentar l'heterogeneïtat de la zona i les figures eclesials de la història, parla de la gran lliçó que avui dels sants n'han de treure els feels: la primacia dels valors morals i la grandesa d'una existència entregada per vocació al servei dels germans per motius superiors. Així podran millorar i transformar la societat en què viuen.

Un dels fenòmens prevalents de la Província és el turisme i la mobilitat humana.

La Intel·ligència amb el Gentil i els Tres Savis: jueu, cristià i musulmà (B. Nac. Paris s. XV): un exemple del diàleg ecumènic del B. Ramon Llull, tema del diàleg del nostre bisbe amb el papa.

«En efecte, a les vostres terres de les Illes Balears i del litoral llewantí, atret per llurs bellesses naturals, sentit d'hospitalitat i dolcesa del clima, hi afluïx un dels contingents més grans de turisme tant des de les zones interiors de la Nació com de l'estranger sobretot». Diu després que d'Albacete, que no és zona turística, en surten molts de treballadors cap a les contrades turístiques. Parla llavors de la preocupació de l'Església pel món del turisme, tant pels qui en són agents, com pels servidors o treballadors. És la part més ampla del discurs: el turisme afavoreix el retrobament amb si mateix i amb Déu, l'enriquiment humà i cultural, el contacte amb la naturalesa, estimula l'hospitalitat i la tolerància, és font de benestar i progrés material. Pot ésser, però, despersonalitzador, font d'hedonisme i consumisme, abús econòmic contra el turista, enfrontament de cultures entre autòctons i visitants, explotació dels treballadors.

Per això el papa exhorta els bisbes a trobar i promoure una resposta cristiana a tot aquest fenomen.

Seguidament tracta de l'atenció religiosa als santuaris, de la major incorporació dels seglars a les tasques de l'apostolat, dels esforços envers les vocacions de

joves i adolescents. «Proseguïu el vostre camí amb optimisme renovat».

Demana finalment la protecció de Maria, invocada per les comunitats dels bisbes presents, amb els títols dels Desemparats, de Lluc, de la Cova Santa, del Lledó, de los Llanos, del Remei, del Toro i de les Neus (Eivissa).

LA VISITA ALS DICASTERIS ROMANS

—La visita «ad limina» inclou també un contacte amb les Congregacions de la Cúria romana.

—Si, s'han de presentar informes ben detallats, primerament a la Congregació dels bisbes.

—Hi ha qualque aparença de fiscalització en tot això?

—No, més bé es tracta de recollir dades. Les respostes solen ser laudatòries sempre.

—¿Quines Congregacions cal visitar?

—La dels bisbes, en primer lloc, com t'he dit; després ja depèn de cada bisbe i diòcesi. Jo vaig visitar la Congregació del clergat per algunes qüestions que em preocupen: criteris generals, enfocament de la pastoral tenint en compte la minva de capellans, formació permanent dels preveres; també vaig acudir a la d'Uni-

versitats i Seminaris per qüestions relacionades amb el seminari i l'ensenyament religiós en general; i al Secretariat Pontifici per la Mobilitat humana per qüestions relacionades amb la pastoral del turisme. Vaig visitar aiximateix la Congregació de les Causes dels Sants per interessar-me per la causa del beat Ramon Llull i de Mn. Costa i Llobera. Per cert que vaig parlar llargament, a la Cúria dels framenors, amb el qui ha acceptat ésser el Postulador de la Causa del nostre beat, el P. Cairoli.

FRUIT I MISSATGE D'AQUESTA VISITA

—¿Què ha significat per vós i per la nostra Església aquesta visita?

—En primer lloc jo em vaig sentir confirmat en el camí que va fent la nostra Església de Mallorca.

Consider que aquesta visita del final de juny és un bon prelude per a la visita del Papa a Espanya per l'octubre.

I finalment he de dir que aquesta visita ha afavorit un esforç de síntesi per clarificar tot el treball que va fent la comunitat cristiana de la nostra illa.

PERE LLABRÉS I MARTORELL

Europa i la crisi de l'Estat-Nació (✱)

(II)

per Gregori Mir

LA CRISI DE L'ESTAT-NACIÓ

La consciència que l'Estat-nació ja no era un marc suficient es va anant fent explícit tant des de posicions d'esquerra com de la dreta liberal. Recordem, també, encara que sigui de passada, les grans polèmiques en el si dels partits comunistes sobre la «qüestió nacional». Recordem, també, les lluites de les minories nacionals europees per aconseguir autonomia política, com fou el cas de Catalunya l'any 1918; o aconseguir un Estat independent, com és el cas d'Irlanda. L'Estat tradicional europeu entra en una crisi tan profunda que ni el Tractat de Versalles, que li volgué donar una sortida, la podrà evitar. És durant aquells anys quan la idea de la unitat d'Europa, de la necessitat d'unir-la políticament i econòmicament, es va fer present en publicacions i en moviments ciutadans. D'aquella crisi en sortiria la Societat de les Nacions, en un intent de possibilitar la col·laboració entre els Estats, tot situant un poder supra-nacional per sobre les sobirania fins llavors considerades com un atribut absolut i que havia estat una de les causes de la guerra, és a dir, de l'enderrament i la misèria.

Entre nosaltres, una veu castellana i des d'una posició d'esquerres, Luís Araquistain, es demanaria:

«¿Pero es realmente soberana una nación? ¿Nada hay sobre ella? La guerra europea puede enseñarnos algo sobre el particular. ¿Que representaba Alemania? La vieja idea de la supremacía, de la soberanía absoluta, el derecho de hacer la guerra por la guerra, cuando le vino en gana, violando Tratados y Convenios internacionales, al provocar el conflicto y en su desarrollo. ¿Que han representado sus enemigos? Sencillamente, han representado al Estado internacional, un Estado todavía rudimentario, embrionariamente organizado, pero cuya débil existencia tenía raíces en Tratados como el de la neutralidad de Bélgica y en los acuerdos de las Conferencias de La Haya. Existía un Estado internacional por encima de los Estados nacionales, para obligarles a vivir en derecho. La victoria sobre Alemania no es sino la victoria de ese Estado internacional, un correctivo a su soberanía, a la idea de poseer un derecho absoluto. Ese Estado Internacional adquirirá indudablemente, una estructura más perfecta; la idea y las obligaciones que ya existían para todos los Estados nacionales ga-

narán una amplitud legislativa y un Poder ejecutivo, que antes faltaban. No es otra la finalidad de la Sociedad de Naciones o Estado internacional que condicionará la soberanía de los Estados nacionales que lo compongan, y de hecho, también la de los que se excluyan».

S'entrava en una altra època que significava que s'havia esgotat el model de l'Estat liberal tal com fins llavors s'havia entès. Adolfo Posada, en el llibre ja citat i que va ser escrit durant els anys de la II República espanyola, recordava que **«...las causas mismas de la crisis de fondo del Estado son probablemente de naturaleza excepcional y obra de las circunstancias del momento histórico: la guerra, la postguerra, el desequilibrio y desconcierto económico, los desastres industriales y financieros, la desesperanza de tantos pueblos, la depresión moral de las clases todas, la actitud rebelde de las masas, agravada en el proletariado, y en las clases medias, por el paro».**

I acabava el seu llibre insistint que **«Definida la crisis del Estado, debe estimarse defectuoso todo intento de explicación de la misma en el que se prescindiera de la visión general del proceso del liberalismo, habida cuenta su significación, sus fórmulas optimistas, abstractas, su criterio de laissez faire y sus transformaciones y quiebras, producidas bajo el influjo de los profundos cambios de la economía, que le sirviera de base; de la acción política del proletariado organizado, con el socialismo; y de los no menos profundos cambios de la ideología, suscitadores de las fórmulas de un liberalismo social —«nuevo liberalismo»— de raíz democrática, intervencionista. Ya antes de la gran guerra, reclamaba ese nuevo liberalismo, una readaptación del régimen constitucional a las condiciones y a la estructura tan compleja de la sociedad contemporánea».**

DESPRÉS DE LA II GUERRA MUNDIAL

Aquestes són paraules pensades durant la II República i crec que val la pena reflexionar sobre l'intent republicà. Abans he dit que Espanya és la primera comunitat europea que dins el segle XX intenta noves formes de democràcia que tendrien després de la II Guerra Mundial una plasmació evident en altres països. No sols perquè la Constitució republicana

intenta una superació de la crisi del liberalisme al declarar que **«Espanya és una República democràtica de treballadors de tota casta que s'organitzen en un règim de llibertat i de justícia»**, sinó també perquè la mateixa Constitució proclama que **«la República constitueix un Estat integral, compatible amb l'autonomia dels municipis i de les regions».**

Aquella Constitució va significar un sorprenent avenç en el temps, si tenim en compte les concepcions constitucionals vigents després de la II Guerra Mundial, que, entre altres coses, va significar descartar definitivament la solució totalitària. S'imposà l'Estat social de Dret, que significà una altra transformació evident. L'Estat no restava passiu davant els problemes i intervenia dins els mecanismes de l'economia i del canvi social, a través d'una Administració cada vegada més abundant, complexa i tecnocràtica. L'Estat s'havia convertit en el centre de qualsevol decisió d'ordre col·lectiu, tant en els països que mantenien governs conservadors com en aquells en què el socialisme democràtic havia aconseguit el poder.

Aquelles concepcions també havien d'incidir sobre l'organització interna dels Estats, com veurem immediatament. Organització interna que va significar superar les concepcions centralistes per donar lloc a la descentralització i a noves formes de participació democràtica a través d'una distribució dels poders tradicionals de l'Estat.

S'havia entrat en una altra època i s'iniciava una transformació de l'Estat. El món començà a canviar de forma accelerada i Europa deixà de ser el centre hegemònic; s'entra en un procés d'internacionalització dels problemes en la mesura que els imperis van desaparèixer i es constituïren nous Estats arreu de la terra que havien d'incidir sobre el control dels recursos econòmics. A Europa es pren consciència que l'Estat nacional és un marc massa petit per fer possible el progrés i el manteniment del creixement econòmic que és totalment necessari per fer front al cúmul cada vegada més gros de necessitats a resoldre.

EL NAIXEMENT D'UN MÓN NOU

S'ha entrat en una nova època, en un nou període de la història que per primera vegada es pot dir que afecta a tota la Humanitat. Època, que, cal dir-ho, ja insinuava a finals del segle passat. Un dels més importants especialistes en la història contemporània, Geoffrey Barra-

clough, successor d'Arnold Toynbee a la Universitat de Londres, ha situat aquesta nova època dins unes fites precises:

«L'obertura d'aquest nou període pot situar-se amb un cert grau de seguretat a la fi de 1960 o a primers de 1961, i és temptador d'agafar el començament de l'Administració Kennedy als Estats Units com a punt de partida. Va ser, en efecte, la primera ocasió en què el poder de prendre decisions al nivell més alt passà a les mans d'una generació que no havia participat en la política d'abans de 1939 i que no era condicionada —de la manera que ho havien estat, per exemple, les reaccions de sir Anthony Eden l'any 1956— per les actituds i l'experiència d'«abans de la guerra». De la mateixa manera que a Espanya, a la dècada dels seixanta, apareix una generació que no se sent condicionada per la guerra civil de 1936-39. Tanmateix, seria un error posar massa èmfasi en el factor personal. Més aviat va ésser una qüestió de tendències acumulatives que van cristal·litzar a l'entorn de l'època de l'accés de Kennedy al poder, i si la seva Administració va significar un canvi, potser seria més exacte considerar aquest canvi més com un reflex que no pas com una causa d'una nova situació històrica. Al començament de 1961, els canvis que havien anat afaïçonant-se des de la mort de Stalin l'any 1953 havien arribat a la fase de cristal·lització. Al mateix temps, arreu del món, sorgien nous problemes que tenien ben poca connexió directa amb els problemes del període de transició. Al sud-est d'Àsia el punt de girada arribà, l'any 1958, al clímax dels anys de crisi política en els nous estats de la zona. A Àfrica, el desmantellament del colonialisme europeu amb prou feines s'havia completat abans que es fessin sentir els problemes econòmics i polítics de la independència. En el bloc comunista, la controvèrsia ideològica entre Xina i la Unió Soviètica, que apareix l'any 1957, arribà a un punt de clímax l'any 1959. A Àsia, el front comú establert a Bandung l'any 1955 cedí pas a les disputes territorials entre Xina i Índia, Birmània i Pakistan. A Europa, els tractats de Roma de 1957 van registrar la conclusió de la primera fase en el moviment cap a noves formes d'integració regional. Tots aquests problemes i situacions tenien un punt en comú: assenyalen el naixement d'un nou món. A mitjan segle, el món encara es debatia en els problemes de la transició; deu anys més tard ja adoptava una nova forma.

El nou període, en el començament del qual ens trobam, fou el resultat de canvis bàsics en l'estructura de la societat nacional i internacional i en l'equilibri mundial de forces... Són importants perquè constitueixen la introducció a un període que ens acara a noves exigències i desafiaments. El seu emblema és el bolet nuclear sus-

pès sobre Hiroshima i Nagasaki, la pila nuclear on les velles certituds van ésser consumides per sempre. És un període en què les tradicionals lleialtats de classe i de pàtria han perdut llur màgia i en què tots veiem clarament la inadequació de la sobirania nacional. És un període d'ajust a escala continental, en el qual, en el mapa relatiu dels esdeveniments mundials, Europa compta menys que no havia comptat mai en els darrers quatre-cents anys i on els pobles oprimits durant molt de temps han sorgit de la subjecció política a la independència política».

Aquest nou món, ha de fer possible nous tipus de relacions entre els Estats dins la perspectiva de l'accelerat canvi tecnològic, el creixement demogràfic i la divisió econòmica internacional. Ha fet possible entendre definitivament que l'Estat tradicional ja no és suficient, i que cal anar vers noves formes d'organització i d'interrelació de les col·lectivitats humanes.

LA TRANSFORMACIÓ DE L'ESTAT ACTUAL

Una de les característiques d'aquest nou món és la crisi de l'Estat-nació. Avui sabem, perquè tenim prou allunyament i perspectiva, que la creació d'un Estat, que abarcava un territori determinat, els límits del qual es fixaren sovint amb mitjans violents, no va ser precedit per l'existència d'una nació. La creació de la nació vingué després, una vegada sotmesos tots els elements que es donaven en aquell territori. I, en bona part sabem que això és veritat perquè pràcticament no hi ha un procés que doni homogeneïtat al poble, al govern i al territori. Dels aproximadament 160 estats sobirans que existeixen actualment, més del 90 per cent són multi-ètnics o tenen minories diferenciades. I una de les característiques de la nostra època és el ressorgiment de la sensació que els lligams amb el grup originari són fonamentals per a la realització de la identitat individual o de grup.

Dins les societats industrials europees, que és allà on la crisi és més patent, hom no discuteix l'Estat, excepció feta d'aquelles minories que pretenen independitzar-se. La societat industrial, que necessita interrelacionar-se com alternativa de vida o mort, discuteix una determinada concepció de l'Estat. Per la seva supervivència i progrés, s'imposa una sortida que faci possible les transformacions i els intercanvis tot superant les limitacions que vénen donades per la tradició i els prejudicis, sovint més decisoris que la racionalitat de les coses.

M. Garcia Pelayo, President del Tribunal Constitucional, reflexionant sobre les transformacions de l'Estat dins la societat contemporània, observa que

Actualmente la sociedad y el Estado tanto en los países industriales como en los países en curso de desarrollo ya no pueden definirse como dos sistemas, cada uno de ellos autorregulado, sino como dos sistemas o, más bien, subsistemas completa-

mente interdependientes, vinculados y condicionados por un número creciente de interrelaciones, de flujos y reflujos, de insumos y productos, de modo que, como consecuencia de las crecientes y heterogéneas demandas y estímulos por parte de la sociedad, asistimos a una transformación de la estructura y función del Estado, y, como consecuencia de las constantes acciones e intervenciones del Estado, asistimos no menos a una transformación estructural de la sociedad. Resultado de todo ello es la tendencia hacia la difuminación de límites entre ambos sistemas, hasta el punto que más de uno se pregunta si estamos ante una dispersión del Estado, ante su colonización por partidos y organizaciones, ante un nuevo feudalismo, ante una radical confusión de lo público y lo privado o, cuando menos, si hay que plantearse el problema de si lo que dada la situación actual se entiende por Estado puede todavía relacionarse al concepto tradicional de Estado o si es algo en todo coelo distinto, una entidad organizada que sólo en virtud de un consenso general es denominado Estado.

Una altra personalitat destacada en el camp de la ciència política, F. Murillo Ferrerol, President del Centre d'Estudis Costitucionals, reflexionant sobre aquest procés de transformacions, assegurarà que estam en una època de transició —que sabem poc més o menys quan ha començat però no podem entreveure el seu final— que necessàriament haurà de donar lloc a noves concepcions del poder polític de l'Estat i el seu paper dins el nou món que s'està formant:

Ahora ocurre que este Estado Nacional, tan indiscutible, tan eficaz y creador en muchos aspectos, tan destructor en otros, tan conspicuo en la historia de la especie, es el que ahora se nos aparece cuarteado, agrietado por antiquísimas fisuras que parecían soldadas para siempre y por otras nuevas que el desarrollo económico y tecnológico ha producido. Porque además lo que se discute no es el Estado mismo... sino su ámbito, el que le había delimitado la historia del último periodo: la nación. Esa nación por la que se han matado tantos hombres... y que ha configurado durante dos siglos ese sentimiento primario en sus raíces, pero cultural en su aplicación y manifestaciones: el patriotismo. Valor que, llegado el caso, se pretendía colocar por encima de otros, como el del afecto familiar y el amor a la paz o el respeto a la vida de los prójimos y aún de uno mismo.

Estamos en un período de transición con todas sus incomodidades y peligros ciertamente. Pero tal vez debamos tener la esperanza de que... la evolución de la humanidad vaya por un camino de reajuste y superación. Produciendo, por un lado, integraciones hacia arriba allí donde hasta

ahora había sólo tenues alianzas que disfrazaban apenas un universo de recelos. Y creando, por otro, un estilo fácil de convivencia por debajo de los límites de la antigua nación, suprimiendo las tensiones latentes durante tantos años, a la par que se operativiza la democracia, tratando de llevarla a límites más humanos y quitándole, por tanto, el carácter de puro símbolo abstracto que con frecuencia tuvo.

CRISI, CAP A LA MILLORA, EN EL CONTEXT EUROPEU

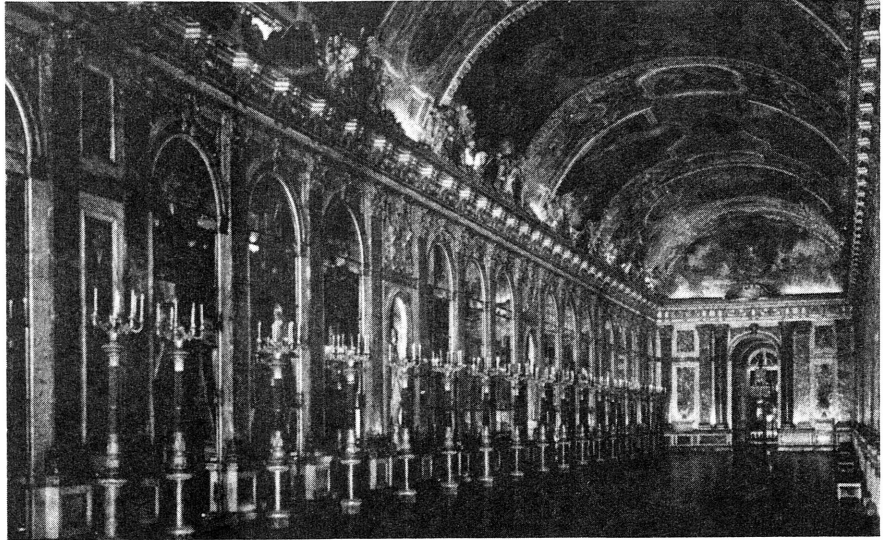
L'Estat-nació està en crisi i jo crec que és cap a la millora. Vege-m'ho des de quatre perspectives que defineixen aquesta crisi i dins el context europeu, que és en definitiva el que ens interessa perquè, esperem, aviat ens hi haurem d'integrar plenament.

La sobirania, de fet, ha deixat de ser un element absolut que defineixi un Estat. No fa gaire llegia un llibre sobre la diplomàcia després de la II Guerra Mundial i em vaig trobar amb una frase que crec que sintetitza el que vull dir. L'havia expressada Lester B. Pearson, Premi Nòbel de la Pau i ex-Ministre d'Assumptes Exteriors del Canadà: «És necessari ser una super-potència en possessió de la bomba d'hidrogen per a poder gaudir plenament de la sobirania nacional i, potser, ni tan sols en aquest cas...».

Els Estats de la Comunitat Europea han de suportar organismes supranacionals que limiten la seva sobirania quasi bé en tots els sectors de l'activitat política i econòmica. Com exemple, només recordaré que quan entrem en el Mercat Comú, hauré d'aplicar prop de 45 mil disposicions legals de dret comunitari que canviaran substancialment el marc jurídic en els àmbits administratiu, mercantil i fiscal.

En l'esfera de la defensa nacional, que era una de les característiques més evidents del poder sobirà dels Estats, també s'està produint una transformació notable i es va cap a la consolidació de Pactes que limiten la capacitat de resposta dels exèrcits nacionals. El General Barahona Garrido assumia no fa gaire que, des del punt de vista de la defensa nacional, la «entitat geo-política avui ja no és la nació sinó el continent».

Si és des d'un punt de vista econòmic, la transformació de l'Estat és allà on es mostra més evident. S'ha superat la idea sacralitzada del mercat nacional i quasi m'atreviria a dir, de la moneda nacional. Crec que els intents de crear una moneda europea són prou significatius per entendre aquesta posició absolutament contrària a la sobirania absoluta. La crisi actual que travessa Europa fa imprescindible superar qualsevol proteccionisme, de tan mala memòria per als europeus. Però és que, segons diuen els entesos, fins i tot el marc europeu ja s'ha tornat petit dins el procés d'internacionalització de l'economia provocada per les multinacionals o transnacionals, que estan creant un nou tipus de dirigents i de relacions entre els diferents països. Un humanista del nostre temps, J. K. Galbraith, en el seu darrer

Palau de Versalles

llibre, de títol d'altra banda ben significatiu, **L'era de la incertesa**, en analitzar aquest complex procés d'interrelació econòmica a través de les grans companyies, explica que

«El resultat (de l'acció de les multinacionals)... és una raça d'hommes que entre ells s'assemblen tant com les mateixes corporacions que serveixen. La identitat nacional ha estat eliminada. No són holandesos, ni francesos, ni anglesos, ni belgues... Són, abans que res, feels a la «Philips», a la «IBM», a la «Nestlé»; no als Països Baixos, als Estats Units, a la Gran Bretanya o a Suïssa. El seu uniforme és idèntic en tots els països, llevat d'algun cas d'excentricitat excepcional... Els millors d'entre ells poden ser enviats a Brussel·les, Ginebra o Indianàpolis... Marx digué que el proletariat no té pàtria. Això no ha estat mai absolutament cert. Però sí que ho és en el cas dels patrons moderns, en el cas de l'home de les multinacionals».

«Potser ens hauríem de demanar si s'ha de deplorar la supressió de la identitat nacional. L'afirmació d'aquesta identitat per part dels francesos, dels alemanys i dels anglesos, en la primera part d'aquest segle, en dues guerres europees, conduí milions de persones a la mort. En opinió general, el Mercat Comú Europeu va néixer com a resultat d'una súbita il·lustració econòmica després de la segona guerra mundial. Miraculosament, després de dos-cents anys, uns estadistes es varen seure i llegiren Adam Smith, sobre els avantatges de la divisió del treball i de la manera com la producció era sols limitada per les dimensions del mercat. És més probable que el Mercat Comú nasqués perquè les fronteres nacionals i els inherents arancels i restriccions comercials eren molestes per a la moderna corporació multinacional. Hi havia una manera de controlar

la competència estrangera: convertir-se en el competidor».

Si és des del punt de vista cultural, la interrelació entre els Estats ha deixat en segon lloc el problema de la rivalitat entre les llengües i les cultures nacionals. La cultura avui ve mediatitzada per la ciència que ha provocat sistemes revolucionaris en les formes de comunicació i informació. Sistemes que són universals. D'altra banda, el fet que països petits com Dinamarca, Holanda i Grècia, amb llengües pròpies, tinguin els mateixos drets i deures que els grans països, provoca un respecte absolut a les formes originals de cada país. Més encara: el fet que sigui permès el lliure establiment professional i laboral d'un país a l'altre, provoca que ningú es vegi obligat a prescindir de la seva pròpia llengua.

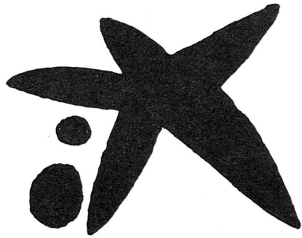
Per últim, una altra característica d'aquest procés de transformació de l'Estat a Europa té els seus orígens en la incapacitat dels Governos i dels Parlaments de controlar l'Administració Pública, la burocràcia directa i indirecta. La tendència actual és que aquest necessari control de la burocràcia i de determinats organismes, sigui duit a terme de forma descentralitzada pels municipis o per les regions.

Europa, que va ser on es va desenvolupar la teoria i la pràctica de l'Estat-nació ara experimenta noves formes d'organització del poder polític que vénen a superar aquella teoria i aquella pràctica en els aspectes fonamentals de la sobirania nacional, de l'economia, de la defensa nacional, de la cultura i de l'Administració Pública. ¿Per què es produeix aquest fenomen? Hi ha, per suposat, raons de tipus econòmic i polític que ho expliquen i que ja he citat; però, al meu mode de veure, també és perquè els països europeus, malgrat tot, no han deixat mai de participar d'uns determinats valors morals i espirituals, d'uns determinats valors nacionals.

GREGORI MIR

(Continuarà)

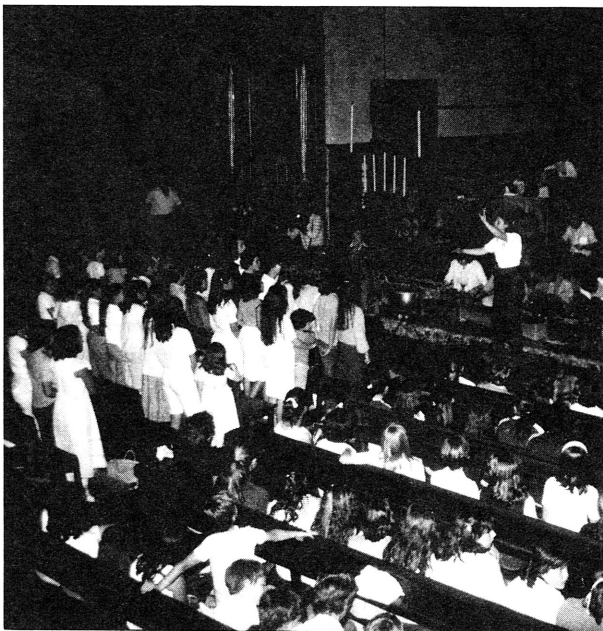
V TROBADA DE CORALS INFANTILS A MALLORCA

CAIXA DE PENSIONS

Obra Social

INFANTIL

Enguany, a Sóller, dia 22 de maig prop passat les corals infantils de Mallorca tingueren la seva V trobada amb èxit de participació, mostra ben clara de la creixent puixança de les nostres corals, de l'interés per la música coral a Mallorca i també del suport que a totes aquestes iniciatives ve prestant, continuament, l'OBRA INFANTIL DE LA CAIXA DE PENSIONS, dins el marc de la seva OBRA SOCIAL.

Col·laborà en aquesta V trobada de Sóller el grup «Música viva» de l'Escola de Professorat d'E.G.B.

Com sempre, la cinquena trobada no tingué

caràcter competitiu: fou la participació amistosa de totes les corals que posaren en comú el treball realitzat al llarg del curs, i publicaren els resultats artístics i musicals cada vegada més satisfactoris i esperançadors.

L'OBRA INFANTIL DE «LA CAIXA» afirmava, en el programa, que la seva col·laboració li proporcionava relacions cada cop més estretes amb les entitats i els professionals que protagonitzen l'impuls de la renaixença musical que estam contemplant i aplaudint en el nostre poble. Aquestes trobades anuals vénen a testimoniar la voluntat i l'encert dels educadors, dels músics i dels components de les corals, en aconseguir una realitat esplèndida i encoratjadora per a la cultura i difusió musical entre els grups i poblacions de Mallorca.

Enguany han intervingut més de prop en l'organització de la cinquena trobada el Grup Escolta, el Grup Esplai, Aires Solлерics i la Coral de Sóller.

El programa del concert conjunt tenia aquestes quatre parts: Cançons amb instrumental ORFF (populars harmonitzades per B. Bibiloni), Cànon, Polifonia amb obres de Kodaly i populars (Sor Tomasseta, Copeo de Muntanya), Tots junts: La dama de Mallorca (popular) i «El vent del vespre» (D. Jullien).

Vet ací la llista de corals participants amb llurs directors:

Escola de Pràctiques de Ciutat	Maria Cabot
Cantaires de Muntanya d'Esporles	Francesca Alomar
S'Auxinar (C.N.M.) de Capdepera	Elionor Gómez-Quintero
Els Rossinyols (La Immaculada) de Ciutat	Concepció Oliver
Infantil de Sant Joan	Joana Estelrich
Ginesta (Sagrat Cor) de Ciutat	Marisa Roca
Infantil d'Artà	M. ^a Antònia Serra
Infantil Teleclub de Sineu	Francesca Alomar
Infantil Es Rafal Nou de Ciutat	Pere Cortès
Infantil Sant Gaietà de Ciutat	Biel Massot
Infantil de Porreres (C.N.M.)	Catalina Ramon
Col·legi Nacional Ponent d'Inca	Antoni Alomar
Col·legi Verge de Montission de Porreres	Maria Bennàssar
Col·legi Mata de Jonc de Ciutat	Montserrat Sobrevies
Col·legi CIDE de Ciutat	Catalina Llobera
Col·legi Jafuda Cresques de Ciutat	Rafael Llobera
Col·legi Sant Vicenç de Paül d'Inca	Maria Bennàssar
Col·legi Nacional Mixt de Bunyola	Cecília Martí
Col·legi N.N. Es Canyar de Manacor	Francesca Sureda i Francesca Vicens
Col·legi Nacional de Sant Jordi	Llorenç Melià
Col·legi Nacional Joan Capó de Felanitx	Catalina Ramon
Infantil de Sóller	Maria Ignàsia Pérez

L'art català contemporani

de Cesáreo Rodríguez-Aguilera

per Jaume Pomar

Parlament llegit al CGI el 21 de maig 1982

Digníssimes autoritats, senyores i senyors:

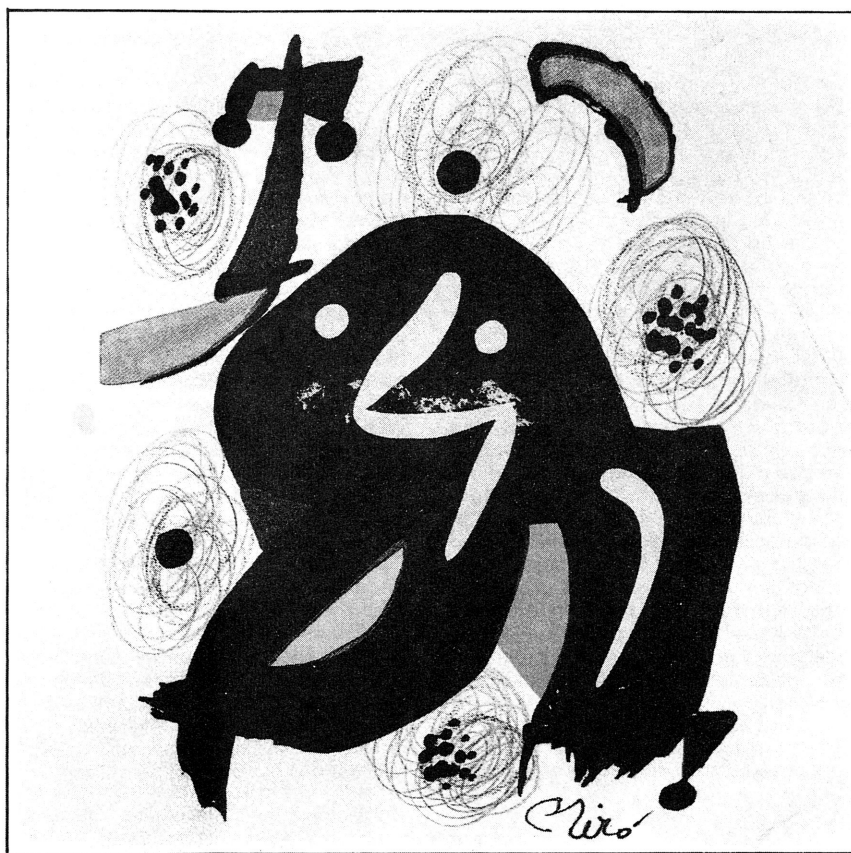
El llibre que avui ens ocupa, titulat **L'Art català contemporani**, de Cesáreo Rodríguez-Aguilera, fou escrit en castellà i ara es publica traduït al català. L'autor comença la redacció d'aquesta obra a Barcelona i l'acaba quan ja vivia a la nostra ciutat. D'entrada, aquest treball defineix l'actitud oberta d'un escriptor en llengua castellana, amb interès i curiositat envers la realitat cultural i artística de Catalunya. Ciutadà de Barcelona durant devers 40 anys, on es casa amb Mercè de Prat, catalana, Cesáreo Rodríguez-Aguilera s'acosta amb interès a una realitat cultural que, al llarg de la història, es mostra diferenciada en els seus processos i en les seves actituds. És, al mateix temps, un home de mentalitat oberta, sensible, gens enclí als tancaments de comprensió que, malauradament, han presidit les abruptes relacions històriques entre les cultures centrals i les perifèriques. Unes relacions d'incomprensió per ambdues parts que arriba el moment de tancar amb pany i clau perquè, dins unes noves circumstàncies històriques, sigui el diàleg fecund el qui mostri uns horitzonts més esperançadors

recorda sempre això, Sepharad.

Fes que siguin segurs els ponts del diàleg i mira de comprendre i estimar

les raons i les parles diverses dels teus fills.

Les velles i repetides paraules de Salvador Espriu agafen nova força a l'hora d'enfrontar-nos —ara i aquí—, amb una realitat cultural que té senyes d'identitat pròpies. El llibre que avui presentam és una aproximació honesta d'un intel·lectual castellà a una realitat que ha sabut entendre i ha sabut estimar. I no a la manera sentimental i blana, que sol ser una forma de sortir del pas sense comprometre's massa. Avançant en la lectura de **L'Art català contemporani**, hom s'adona perfectament d'un fet incontestable. L'autor, Cesáreo Rodríguez-Aguilera, nascut a Quesada (Jaén) l'any 1916, no es limita, com tants d'altres escriptors i intel·lectuals han fet, a observar la realitat artística i cultural de Catalunya com a cosa aliena al seu tarannà. Ben al contrari, en la seva dimensió de crític d'art, troba un camp abonat per a l'estudi i la investigació artístics. S'interessa pel fet i hi participa activament a través d'actes i d'institucions d'especifica significació.

Litografia de Joan Miró a la portada:
«La mélodie acide»

S'ho paga valorar breument l'actitud de l'autor en el seu quefer de crític. En l'adolescència, a la seva Quesada natal, s'esdevé l'encontre amb Rafael Zabaleta, enèrgic i rotund treballador del pinzell al servei d'una terra andalusa i d'una gent que pobla i humanitza aquell paisatge. Es tracta d'un pintor pregonament arrelat vora el qual, al seu estudi, en llargues converses, Rodríguez-Aguilera sentirà desvetllar-se dins ell la vocació per l'anàlisi de l'obra artística i formularà les línies generals d'una metodologia pròpia. Així, a partir de l'obra d'un artista arrelat a un paisatge i a una gent, sabrà afirmar la funció social de l'art per damunt de qual-

sevol altra consideració. Elaborarà una teoria de crítica sociològica on valorarà l'entorn humà i cultural de l'home-artista i de l'obra que aquest produeix.

A Madrid coneixerà Eugeni d'Ors, iniciant-se una fructífera amistat, un diàleg constant entre fruidors de l'art i de la bellesa, que seguirà més tard a Barcelona i Madrid. Una relació fecunda on les influències mútues només beneficiaren l'activitat artística i la seva correcta comprensió; l'encoratjament i el recolzament dels valors que començaven a petjar amb peu segur les senderes artístiques, i la interrelació dialèctica de dues maneres

de pensar distintes que, a desgrat de tot, tengueren moltes suggerències i matisos per a intercanviar. D'Ors el portà a l'Acadèmia Breu de la Crítica d'Art on visqué de molt prop algunes de les activitats artístiques que el llibre **L'Art català contemporani** reia.

Amb una visió clara, nítida i desmitificadora, Rodríguez-Aguilera passa revista a l'art de Catalunya durant el període que va de 1940 a 1980. I si ens tenia acostumats, als seus lectors, a transformar la simple crítica d'art en una lliçó d'estètica, aquesta vegada ens ofereix, enllà de la classificació ordenada d'unes activitats i d'unes tendències, el cos homogeni i materialitzat d'allò que ha estat i ha representat l'art de postguerra a Catalunya. Es tracta d'una obra plàstica extraordinàriament dinàmica i compromesa amb el temps i amb el lloc. I, al mateix temps, es tracta d'una avantguarda mundial que posà arrels a Catalunya, malgrat els paralítics de la història.

Els signes, el llenguatge artístic d'aquest art d'avantguarda, de denúncia o d'acusació, normalment no hauran anat adreçats als qui es podia pensar que serien «els protagonistes de la Història». Raons culturals ho impedièn. I així com l'escriptor —novel·lista, poeta o autor teatral—, patí unes obligacions dogmàtiques pel que fa a la representació de la realitat, la descripció del paisatge físic o espiritual, l'artista plàstic, sortosament, pogué alliberar-se d'hora de la rèmora del realisme. Quan Picasso —segons ens conta l'autor del llibre que presentam—, reclamava per a la pintura una utilitat d'instrument de guerra, ofensiva i defensiva —l'any 1945—, es revoltava contra la manipulació que de l'objecte d'art en fa el consumidor. No es podia revoltar, sortosament, contra l'anatematització del missatge. És un fet clar que la Dictadura no va proscriure la renovació de les tendències plàstiques. Un altre assumpte, molt diferent, era quan l'artista jugava amb les paraules.

L'autor considera l'art català en la seva vessant geogràfica: proximitat i bona comunicació amb França quan París encara

era la capital de l'art a Europa. Innovacions tan importants com l'impressionisme, el postimpressionisme, el fauvisme, el cubisme, trobaren ràpidament conreadors a Catalunya. Això no ens autoritza a definir una «Escola plàstica catalana», a diferència de la literatura, que compta, paral·lelament, amb escoles i processos tan concretitzats: Romanticisme jocfloralista, Modernisme, Noucentisme, etc. L'emplaçament geogràfic entre el continent europeu i l'atzucac de la Península Ibèrica és una dada a partir de la qual l'autor inicia el seu estudi. Molt s'ha parlat del centralisme barceloní en relació a les comarques i els pobles. És ben curiós constatar que l'existència d'un monstre centripet com és Barcelona, no ha estat obstacle per a estimular les activitats de les distintes poblacions, ans al contrari.

Expressió i comunicació, heus aquí les dues primordials finalitats artístiques. Expressió, que és l'actitud personal de l'artista enfront d'una realitat, interior o exterior, psíquica o històrica. La seva manera de portar-la al paper o a la tela. Però l'artista és membre d'una comunitat. La comunitat s'expressa, també, per la mà de l'artista. Quan agafa la ploma o els pinzells per a crear el Rubicó del seu silenci, algú ha deixat ja dit: **Alea jacta est**, com si digués exactament: «tot el que no és tradició és plagiu». I aquests jocs fets abans de llançar el dau de **Dau al Set** o qualsevol altre dau, són la confirmació d'un cicle clar de l'art: captació, comprensió, expressió i comunicació, precedeixen i continuen el cicle artístic en sí mateix. Perquè l'artista és un animal social i perquè la societat té la seva pròpia dinàmica com el mar té els seus símbols.

Amb aquesta mateixa llibertat que acab de pronunciar unes paraules potser herèmiques: «el mar té els seus símbols», on cada cervell que m'ha copsat donarà al subjecte **mar** de l'oració el sentit que el seu conscient o subconscient demani; amb aquesta mateixa llibertat s'ha de poder expressar l'artista més enllà o més ençà de manaments estètics, polítics o galindaines. Només els paralítics de l'es-

tètica, que d'una manera o d'una altra són també els paralítics de la història, demanaran sempre crosses per avançar. I els avenços, quan s'han fet de mala manera, són com fer voltar una sinia que treu cadufos plens de no-res a un **no man's land**.

Per evitar aquest moviment absurd, inútil, damunt una terra de ningú, Rodríguez-Aguilera dibuixa amb dit segur damunt la cendra del foc de roure un postulat que faig meu, que podem fer nostre: «La pintura i l'escultura —diu—, no han de consistir a crear des de fora, sinó a inventar des de dintre» (p. 35). I poc després: «No es tracta de veure la imitació d'una forma real exterior, sinó la dinàmica de les formes, llur contingut expressiu, o, fins i tot, el llenguatge i la bellesa dels materials emprats» (ps. 35-36). Hem dit abans que l'autor transforma sovint la crítica d'art en lliçó d'estètica. En tenim aquí un bell exemple. Ens està parlant, sens dubte, del llenguatge emmirallat de si mateix, reflexiu, de la pintura i l'escultura en elles mateixes. Les manifestacions més avançades d'aquest segle en poesia, novel·la o teatre, han seguit camins paral·lels, i ho entendrem si pensam un moment en l'obra d'Elliot, Joyce o Peter Weiss. El manillar i el selló d'una bicicleta, en les mans de Picasso, esdevenen un cap de brau. Quan algú diu que la natura imita l'art, potser fa alguna cosa més que una **boutade**.

La funció de les arts plàstiques a través dels temps i els pobles, varia i, resumint, trobam una època prehistòrica de segell màgic i sobrenatural; una època pagana que divinitza l'home i les formes naturals; el cristianisme, amb un simbolisme de tendència sobrenatural, i una època moderna on l'art retorna a la natura i al món real. L'art primitiu esdevé una constant dins la història de la humanitat. Quan Vlaminck descobreix —l'any 1905—, unes estàtues negres, juntament amb André Breton, resten els dos impressionats i les mostren a Matisse i Picasso. Són unes figures que fan referència a la realitat, però que no es proposen reproduir-la. Llurs formes, a base de plans simples i tallants, influeixen en el desenvolupament

4 Gats
Galeria d'Art

c/. sant sebastià, 2 i 3
tel. 22 64 93
ciutat de mallorca

José Morea

**«PERSONAJES - OBJETOS
Y OTRAS CHORRADAS»**

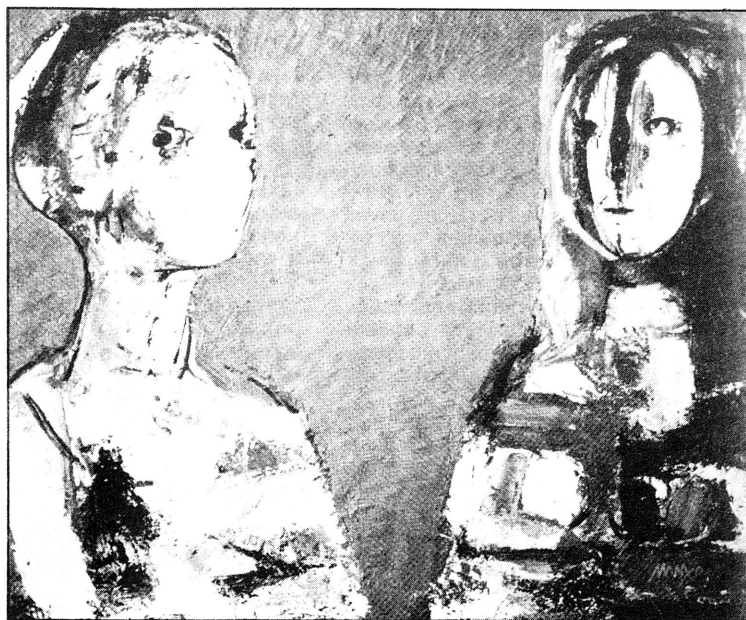
juny-juliol 1982

del cubisme, sense perjudici d'altres influències, com ara l'art romànic i l'oriental. Així trobam que l'escultura negra aconsegueix una doble funció social. La primera, de crear fetitxes o objectes als quals s'assignen valors màgiques o sobrenaturals. La segona, és la influència que té al començament de les avantguardes artístiques amb alguns trets característics: despreocupació per la fidelitat a un model, el propòsit d'arribar més íntimament al caràcter de la figura representada i, sobretot, la tècnica de reduir les formes a llurs aspectes essencials. Aquesta essencialitat contrasta, després, amb una referència a l'escultura grega, que marcarà, al llarg de la història, la imitació de l'art clàssic. La prohibició pel cristianisme de les imatges, era encara un rebuig del paganisme. Amb la secularització de l'art, aquest avui torna a ocupar-se de la natura i de l'home com a tal. L'home i el món, amb les seves contradiccions, són els temes predominants.

Entre les avantguardes, que comencen al segle XIX, l'autor esmenta la importància del romanticisme, el simbolisme, l'impressionisme, el modernisme, fins arribar al cubisme i l'expressionisme modern. Per aquest camí de simplificacions de l'art, Rodríguez-Aguilera ens porta fins a l'art abstracte. La forma passa a ser important per ella mateixa, amb independència de la representació. Aquest camí de cap al formalisme trobarà, però, a partir de l'any 1924, un concepte que anirà enllà de les fórmules artístiques: «transformar el món ha dit Marx, transformar la vida ha dit Rimbaud. D'aquestes dues consignes, nosaltres en feim una sola». André Breton llança el seu postulat de l'art surrealista com a art revolucionari, i troba ressò. Més tard, les relacions amb el realisme socialista i la burocràcia cultural stalinista, fan impossible el vell somni de transformar el món i transformar la vida alhora.

Després dels dos primers apartats del llibre: **Sobre el concepte** i **Sobre les tècniques**, l'autor ha passat revista, ja, a l'art en les seves definicions i en les seves manifestacions distintes: pintura i escultura, ceràmica, tapisseria i disseny. Parlant de tapisseria concretament, es refereix a l'exposició de la Sala Parés el novembre de 1961, a càrrec de l'empresa «Catifes i Tapissos Aymat», on apareixen els noms d'alguns dels artistes que seran protagonistes indiscutibles del seu temps i que apareixen sovint a la tercera part del llibre, titulada **Sobre les activitats**. Aquests artistes, protagonistes de l'art de postguerra a Catalunya són: Guinovart, Subirachs, Tharrats, Muxart, Esther Boix, etc.

La revolució impressionista de 1874 troba aviat ressò a Catalunya. I el modernisme català actuarà com a revulsiu social centrant la seva problemàtica en el conflicte entre l'artista i la societat burgesa. Per a definir el Modernisme català, acceptem la formulació de Joaquim Molas: «El Modernisme és un moviment cultural, ric, complex i contradictori fins a cert punt, que traeix, netament i en termes ideològics i artístics, els resultats

«Diàleg» (1973) de Jaume Muxart

d'una profunda crisi històrica: la de les relacions entre l'intel·lectual (o l'artista) i la societat burgesa. L'artista planteja aquesta crisi com una lluita de la poesia, plena d'ideals i de somnis, contra la prosa de la vida, que, de fet, consumeix la gran massa de la població». La industrialització de Catalunya, sens dubte propiciava aquesta forta tensió entre la societat i l'artista. Aquestes tensions han estat representades, simbòlicament, a la coneguda faula «la cigala i la formiga». En un moment determinat, s'estableix, fins a cert punt, un acord entre els intel·lectuals i la burgesia. L'oposició al sistema des de dintre, practicat per la burgesia catalana, es recolza en la intel·lectualitat per a crear un estat d'opinió favorable. Més tard, distints fets empenyeran l'artista vers la bohèmia evasiva o l'enfrontament, social i polític, amb la burgesia.

Segons Joan Lluís Marfany, el Modernisme representa el pas de transformació de la cultura catalana de regional i regionalista a cultura nacional «normal», «europea». Per arribar-hi, naturalment, l'artista demanarà un art i una literatura nous, moderns. En aquest sentit, modernista a Catalunya arriba a ser sinònim de progressista. I l'intel·lectual català, que vol normalitzar el seu país i la seva cultura, es troba al mateix temps amb els problemes de marginació de classe tan propis de l'intel·lectual europeu dins la societat capitalista industrial. Amb ironia fàcil, podríem pensar que, més que els avantatges, de l'europeisme els n'arriben els inconvenients.

Arnold Hauser explica que, dins l'Europa del darrer quart del segle passat, l'acceleració del progrés tecnològic provocat per la necessitat d'intensificar la demanda, porta un afany de coses noves per simple pruija de novetat, que afecta al gust estètic i als seus canvis. El modernisme, doncs, adoptarà una actitud de

constant adaptació —i, per això mateix, constantment canviant i renovada— al present. El modernisme comporta un codi i una escala de valors totalment relatius i, dins el domini artístic i literari, una concepció ràpidament canviant de la bellesa i del gust estètic, una entronització de la moda com a cànon. En aquest moment, brillaran amb tota la seva força les obres d'Isidre Nonell, Ramon Casas, Santiago Rusiñol, Joaquim Torres i Garcia.

Revoltant-se contra el modernisme, el noucentisme, palesarà l'extraordinària vitalitat de la cultura catalana. S'ha convingut en determinar l'any 1906 com a data de l'aparició del noucentisme. Aquest any, alguns poetes publiquen llibres que retornen a les formes clàssiques i al culte de la forma, el llenguatge i la mètrica: Carles Riba, Guerau de Liost, Josep Carner, **Horacianes** de Miquel Costa i Llobera. També s'esdevé en aquest any el Congrés de la Llengua Catalana. Ara no és el moment de pomenoritzar la importància que tengué Mallorca en aquest moviment. Constatarem, simplement, algunes dades del noucentisme a Catalunya. El **Glossari**, d'Eugení d'Ors, es publica l'any 1907. L'any 1910, es publica el Calendari del Noucentisme, firmat per Carner, Bofill i Matas, Pijoan, Pujols, López-Picó, Carerras i Artau, Coromines i Eugeni d'Ors. A **La Ben Plantada** (1911), d'Ors dirigirà, definitivament, el noucentisme pels camins del formalisme i del rebuig de les avantguardes europees. Les pintures de Joaquim Sunyer i les escultures de Josep Clarà i Rafael Llimona, en seran les manifestacions plàstiques més importants. I no podem prescindir de la concepció sunyeriana del nuu femení, voluptuós, sensual, a l'hora d'entendre la substitució de la dona modernista estilitzada, espiritual, per la matrona vera i ben plantada, real, vigorosa, de carn i os, incoherent a la idealització. I aquesta constant, matisada

i depurada, arribarà fins al final de l'obra de Sunyer. I de la mateixa forma que en poesia s'evidencia una pujada de to notable si comparem, per exemple, l'escola de Ribera amb l'escola de Maragall, no podem afirmar el mateix de l'estètica noucentista —que d'Ors anomenava també mediterraneïsta— en les arts plàstiques. Tot i el seu interès indubtable, l'obra de Sunyer, representativa del noucentisme, no assoleix la volada d'un Casas o d'un Nonell. Els moviments estètics, els moviments de l'estètica, no són moviments matemàtics. Dins el camp que ara ens ocupa, dos i dos no fan sempre quatre. I aquí hi rau la gràcia, quan hom llança el dau al set sabent que pot sortir-li zero.

Dins el període que va de la primera guerra mundial fins a la guerra d'Espanya, apareixen els especulatius i els evolucionistes, innovadors els primers, més acadèmics els segons. L'obra d'alguns especulatius servirà d'estímul a les noves generacions de la postguerra. Notem que a Catalunya, a diferència del que s'esdevé a la resta d'Espanya, els artistes es presenten formant grups configurats al voltant d'un programa estètic. Sovint amb medis d'expressió i difusió propis, revistes, publicacions, com és el cas del grup **Dau al Set**, que entre 1948 i 1956 reuneix els esforços d'uns artistes, pintors i escriptors, amb tendència a reprendre les actituds progressistes dels anys 30. Quatre pintors: Tàpies, Cuixart, Joan Ponç i Tharrats, i tres escriptors: Cirilot, Arnau Puig i Brossa, inicien una publicació periòdica dedicada a l'art plàstica i a la literatura, amb un llenguatge subconscient, simbòlic que —com diu l'autor— «escapava a la vigilància tot i que, en el fons, suposés una rèplica i una protesta».

Resulta enormement informativa i clarificadora la visió que ens ofereix Rodríguez-Aguilera de la represa de la tradició expressionista i realista que situa entre Nonell i Miró, i que es prolongaria dins l'obra de molts dels artistes representatius de les noves vessants del realisme: els components de l'Equip Crònica de València (Solbes, Toledo i Valdés), Carlos Mensa, Cardona Torrandell, els components d'Estampa popular de València i d'Estampa popular catalana, entre els quals Robert Llimós, Guinovart, Ràfols Casamada, Subirachs, Todó, etc., i els pintors de tendència **pop-art** i nova figuració. Aquestes actituds, quan s'inicien, els anys 60, contesten, d'alguna forma, l'art abstracte i l'informalisme, per bé que en certa manera en resulten la continuació. Al respecte, transcriu del llibre el següent: «Podem entendre la deformació de la imatge com un «desemascarament de la realitat» o com un desig de reflectir-ne l'essencial més enllà de les aparences. Podem agafar l'expressionisme com una posició irrealista o com un realisme accentuat. Aquest darrer me'n sembla el propòsit predominant. La distorsió de la forma natural ens ofereix un llenguatge més pregon, una realitat més íntima... Com que el drama de l'home del nostre temps ha ultrapassat tot allò que podria derivar-se del record històric de la seva autodestrucció, el pin-

tor expressionista del nostre temps també ha hagut de cercar nous signes per tal d'aconseguir la intensa pregonesa d'aquest drama». L'autor ens defineix l'expressionisme com una actitud psicològica que reflecteix «la complexa palpació i l'angoixa de la subjectivitat de l'artista», on, mitjançant l'autenticitat, «el signe pot adquirir valor universal i esdevenir una constant objectiva». Inicialment, formen part d'aquesta escola els escultors Manolo Hugué —que convertí Ceret en Meca del Cubisme—, Rebull i Juli González, i els pintors Gimeno, Pidelaserra, Rauric i Josep M.ª de Sucre. I és important, dins el llibre, la interpretació que Rodríguez-Aguilera fa de l'obra de Joan Miró, enllà de les conegudes exègesis centrades sempre en l'hermenèutica surrealista o simbolista, complementant-les. Una interpretació tendent a enquadrar-lo, en paraules de l'autor, «dintre d'un realisme ombrívol, humanista i de contingut pregon, a través de les innovacions derivades del més rellevant de la pintura «fauve» i del constructivisme postimpressionista i cubista». Posa de relleu, en definitiva, l'autenticitat de Joan Miró i l'arrelament a si mateix i a la seva terra, és a dir, tot allò que ha fet que l'artista mantingués, fins al final, els seus descobriments.

Les noves rebel·lies artístiques, a la postguerra, s'imposen paulatinament. L'obra dels evolucionistes, del grup Lais, dels supervivents d'ADLAN (Amics de l'Art Nou), les actituds de «Dau al Set», inicien el trànsit del realisme a l'abstracció. Dins els anys 50, Tàpies en perfil·larà les línies mestres culturals, influint per Joao Cabral de Melo. També s'interessa pel marxisme. Cabral no entenia el realisme de manera formal, sinó com una qüestió de substància, de tema. «La sofrença —deia—, no és un hort per ser conreat ni una cosa per dignificar, ans, al contrari, una cosa que busca ser superada. Aquesta lluita és essencialment viril i, en el fons, ja que no para ni sotmet, optimista». Un bon nombre d'artistes catalans, pintors i escultors, es llançaran a una obra realista i político-social reflectint la misèria, el dolor i els problemes humans més immediats. Entre ells destaca l'obra d'un escultor, Subirachs, i, entre els pintors, a més de Tàpies, Guinovart, Cuixart, Curós, Joan Brodat, etc. Alguns d'aquests artistes han estat pregons renovadors de l'art del seu temps, pels camins de l'abstracció i de l'informalisme. Han demostrat que el món de la plàstica és sempre inesgotable.

El que vénc contant fins aquí, és una part del cúmulo de suggerències que m'ha produït la lectura de l'**Art català contemporani**, de Cesáreo Rodríguez-Aguilera. Resumint, diré que cal definir-lo com un llibre important, rigorós i molt ben informat. Escrit amb la serietat que caracteritza la tasca crítica de l'autor, no és gens arriscat profetitzar que formarà part de la bibliografia bàsica a l'hora d'estudiar l'art a Catalunya dins la postguerra. I crec que, per tot això, és de justícia felicitar-lo efusivament. He dit.

JAUME POMAR

Josep A. Alcover

El proppassat 4 de març, dintre del cicle de conferències sobre la «Cultura de Mallorca avui» organitzat per l'Obra Cultural Balear, va tenir lloc una xerrada-col·loqui sobre l'estat de les ciències físiques, químiques i naturals. Com a ponent, Josep Tur Marí, un biòleg jove que prepara la seva Tesi a la Facultat. Com a convidats, el Dr. J. Barceló (biòleg), el Dr. G. Mateu (biòleg), el Dr. Ll. Mas (físic), Àngel Terron (químic), Antoni Bennàssar i jo mateix (biòlegs). En vaig sortir molt decebut, car pens que s'hi va donar una imatge del científic una mica esperpèntica. Altra ment, crec que es va divagar massa i que, en bona part, la taula es va limitar a assajar de justificar l'existència de la Facultat de Ciències de la Universitat de Palma de Mallorca, demanant «un parell de generacions» com a temps d'espera per obtenir-ne uns resultats primers. La meua situació a la taula em va resultar una mica incòmoda, car en esser l'únic membre que no pertanyia als estaments de la Universitat de Palma de Mallorca (malgrat haver-ho intentat), una oposició massa reiterada a les tesis que s'hi adduïen hagués pogut donar peu a menysvalorar les meves opinions, atribuint-les a un resentiment que no tenc, o a ridiculitzar-les, atribuint-les al desencant d'un inconformista, desencant del qual, fredament, no participo en absolut. Vaig sortir molt poc satisfet, tant de la meua actuació com de la dels companys —tots més respectables— de taula, i em sent responsable en part de la poca talla que tengué la xerrada-col·loqui (malgrat que algunes paraules afalagadores diguessin el contrari). He meditat sobre el tema i em veig amb les ganes, no amb el valor, de presentar a l'abast de tothom algunes opinions que tenc sobre la situació de les ciències de la Naturalesa a les nostres illes, més amb l'ànim de provocar una meditació sobre la qüestió que no pas un debat de contingut eixorc i de conveniència dubtosa. Que em perdonin els geòlegs si consideren que m'afic dins una parcel·la de la seva disciplina, i sàpiguen que aquesta és una penetració sense cap malícia, de la qual poden prescindir per complet si així ho volen. Que em perdonin els físics, químics i matemàtics si no els present cap reflexió personal sobre l'estat d'aquestes ciències a les nostres illes, però p'entura alguns punts de l'exposició present els podran esser útils per a l'anàlisi que es pugui fer de la situació dels seus camps de recerca.

Dintre del marc de la cultura d'un poble és lícit i operatiu diferenciar entre el que s'ha vengut en anomenar «les dues cultures», això és, les ciències i les humanitats. Escau, doncs, parlar-ne dins l'àmbit de la cultura del nostre país petit. Malgrat que totes dues, ciències i humanitats, sien del tot necessàries per a la formació integral de les persones, a ca nostra hi existeix un divorci, malauradament tan practicat que quasibé es podria considerar ja com a

Algunes opinions sobre l'estat de les ciències de la naturalesa a les Balears

«natural». En aquest sentit vull trencar una llança a favor dels que treballen dins l'àmbit de les ciències, que, gairebé sense excepcions, conreen les humanitats amb una intensitat força més elevada que la intensitat amb què conreen les ciències els professionals de les humanitats (artistes, lletraferits, etc.). El desequilibri ve donat en bona part per la inèrcia cultural provocada per anys de provincianisme i de misèria cultural, malauradament tan assumits per sectors amplis del nostre poble. Tot i amb això, és exigible als professionals de les humanitats una major atenció cap als coneixements científics del món que ens envolta.

Com a amant del país, voldria que aquestes dues branques de la cultura, les ciències i les humanitats, pervisquessin per molts d'anys, i que es desenvolupassin dins el ventall de manifestacions més ampli possible del nostre període històric. Crec que la immortalitat d'algunes de les disciplines humanístiques és assegurada per la idiosincràsia de molts dels professionals que les practiquen, i que el seu desenvolupament ulterior està a l'abast de la seva voluntat. Tanmateix hem de creure que els «humanistes», diguem-ne, lluitaran per totes les tesselles de les Humanitats, i no crec anar errat si dic que els «científics» els ajudaran en la mesura de les seves possibilitats. Vull concentrar les meves disquisicions, innòquies, en la supervivència i desenvolupament de la cultura científica a Mallorca.

La mitologia grega presentava la immortalitat com a un atribut del que els prèviament mortals podien gaudir si bevien llet del pit de Na Hera, esposa i germana de Zeus, el pare dels déus. Personalment aspir la immortalitat de la cultura científica al país; combreg amb els que diuen que un poble que no conrea les ciències és un poble sense futur. Dintre del camp de les ciències de la Naturalesa, que és el que personalment conec més, crec que perquè es doni una immortalitat de la cultura científica hem de menester una llet de Na Hera una mica especial, amb tres condiments **sine qua non**, que per ordre d'importància, segons el meu entendre, són:

1. Naturalesa.
2. Científics.

3. Suport econòmic.

Pas a analitzar aquests tres components al nostre país petit. En primer lloc, la Naturalesa. Els qui estudiam la Naturalesa normalment ens sentim particularment atrets per l'entorn que ens envolta, tot i que no oblidam mai que no és més que una petita peça d'un gran trencacloques que ben molt desitjaríem conèixer. L'adquisició de coneixements sobre la naturalesa local —i sobre la naturalesa, en general— i la seva interpretació és una finalitat ja de **per se**. Malgrat que l'estudi de les alteracions provocades per la nostra espècie sia ben interessant, ja hi ha prou llocs al món on se'n poden estudiar, mentre n'hi ha manco on es poden estudiar els sistemes inalterats o poc alterats. La defensa a ultrança de la Naturalesa verge de les Balears em sembla una postura que ha d'assumir tot naturalista, tot científic que estudiï la naturalesa. Encara que només sia per aquest motiu —i, evidentment, n'hi ha molts d'altres—, crec que a un país de recursos tan limitats com el nostre la protecció de la naturalesa és absolutament prioritària. Encara gaudim a ca nostra d'àrees amples de naturalesa poc alterada. I gràcies a això a les nostres illes perviuen espècies de gran valor científic. Així mateix, les nostres illes són uns veritables jeroglífics geològics que cal desxifrar, tant per comprendre **per se** com per aprofitar-ne racionalment els recursos.

En segon lloc, per a la supervivència de la cultura científica al nostre país s'ha de menester l'existència d'uns personatges que a la nostra civilització mediterrània semblen quasi mítica, els científics. Aventuraers amb curiositat i diligència mental, amb ganes de treballar i amb l'hàbit de fer-ho. Són el segon component en importància de la llet de Na Hera, de la qual cal mamar fins estar-ne tips. Sense ells no hi ha res a fer... I, malauradament, al país escassegen massa. Fa molt poc vaig llegir la **Meditació sobre la Recerca a la Universitat** de Margalef. M'ha donat la sensació que aquest document, que bo seria el llegissin tots els professionals de les ciències, ha d'actuar com a revulsiu als cercles científics del país, talment com personalment consider que va actuar el manifest de **El Marges** en la presa de postu-

res sociolingüístiques o com actuen els quadros d'En Miquel Barceló dins el camp de la pintura contemporània, per citar exemples del país de les altres branques de la cultura. M'ha impresionat la cruesa de la visió d'En Margalef, que quasibé equipara l'esperit de recerca que hi ha a Catalunya amb el dels països tercermundistes. I si a Barcelona, ciutat amb tradició universitària i vull creure que amb vocació europea, es donàs realment aquest esperit de recerca tan migrat, què podríem esperar que es donàs a Ciutat de Mallorca? La perspectiva és, si més no, preocupant.

En bona part part és comprensible el migrat nombre de persones amb vocació i fusta de científics. D'una banda els nostres joves es troben submergits dins un ambient cultural eminentment hostil cap a les manifestacions científiques i cap al coneixement del món exterior. Són anys i més anys de menyspreu social d'aquestes activitats. Les qualitats que ha de menester el que es vulgui dedicar a la ciència són molt poc apreciades dins el món cultural que ens envolta. No s'afavoreix gens l'autodisciplina en el treball, i s'estimula ben poc la curiositat. Per a molts d'educadors resulta impossible estimular aquestes qualitats, car ni ells mateixos les coneixen ni en participen. Això és, certament, molt lamentable. Altrament, a les nostres illes existeixen molts de tipus de sub-mons, però quasibé no existeixen sub-mons científics. Les institucions, tant públiques (consell, universitat) com privades (societat d'història natural) encara no han aconseguit la creació d'un ambient científic mínimament digne. A tot això s'afegeixen les poques perspectives de feina que ofereix la nostra societat per als que es voldrien dedicar a aquestes tasques.

A la Meditació d'En Margalef l'autor fa èmfasi en l'existència d'un aïllament entre els diferents científics com a un dels mals del país. A Mallorca l'esperit de capelleta arriba molt més enfora que enlloc. És lamentable la ignorància que alguns científics tenen del treball que fan els altres, del qual prescindeixen totalment per a la seva recerca i coneixement. Si més no, la curiositat pels treballs dels col·legues que estudien diversos aspectes de la

mateixa naturalesa ha de servir per a estimular la generació de generalitzacions més acceptables. En aquest sentit, les institucions haurien de servir per a cohesionar els diferents interessos dels científics locals, i ajudar-los a tenir una projecció internacional, funció que, a hores d'ara, no compleixen en absolut (ni les públiques ni les privades).

El tercer component de la nostra llet de Na Hera és l'existència d'uns suports econòmics prou importants com per a dur a terme les recerques. Donada l'estructura socio-econòmica del país, és ben evident que la font financera que ha de suportar, almanco en bona part, la recerca és l'Administració, tant central (Consell General Interinsular, diferents delegacions ministerials) com local (Consells Insulars, Ajuntaments). Dissortadament al nostre país la incidència de les fundacions privades és molt feble, i no és gaire previsible que la situació canviï els anys propers. Així, doncs, cal exigir a l'Administració el recolzament econòmic necessari per a poder mantenir i potenciar les recerques científiques al nostre país.

Abans deia que de naturalesa verge encara n'hi havia, bé que no abundosa, en bon estat, però que de científics n'hi havia pocs. Aquests eren els dos components primordials de la nostra llet immortalitzadora. Ara podem dir que del tercer component, els suports econòmics, encara n'hi ha manco. La Universitat de Palma de Mallorca és suportada pels estaments madrilenys de l'Estat. Crec que ni el Consell General Interinsular, ni els Consells Insulars, ni els Ajuntaments cuiden gens la nostra Universitat. Això és denunciabile, però encara es pot dir més. El Consell General Interinsular no té tan sols la política cultural científica d'un país desenvolupat. En realitat no en té, ni cap ni una. O si la té, mai l'ha mostrada. Enguany s'han donat unes beques i s'han subvencionat unes revistes més per mor de pressions forànies al Consell que no pas per **motu proprio**. Les despeses que han suposat aquestes subvencions representen un tant per cent realment molt baix, certament discriminatori, si es compara amb el dedicat a les humanitats. També és significativa, tristament, i gairebé insultant la migradesa de recursos que enguany ha dedicat l'Ajuntament a les ciències. És lamentable que entitats privades (OCB, SHNB), el nom de les quals té un cert prestigi a la «provincia», no tinguin cap programa cultural de ciències. El cas de la Societat d'Història Natural és fins i tot angoixant per als que l'hem viscuda, car podem dir que ara, amb el Consell General Interinsular preautonòmic, s'ofega en problemes econòmics que no tenia quan hi havia la Diputació franquiana.

Al meu entendre, doncs, la situació és molt greu. Tant l'Administració com les entitats culturals estan hipotecant el futur en no dedicar més esforços a la recerca científica. A hores d'ara, l'entitat que gaudeix d'un recolzament econòmic més ampli és la Facultat de Ciències de la Universitat de Palma de Mallorca. Dissortadament, en aquesta institució no abunden gaire els científics vocacionals. A nivell

personal, i sense que això suposi cap menyspreu a d'altri, tenc la sensació que ben poques persones hi tenen les il·lusions, metodologia i ganes de treballar. Llevat d'excepcions comptades i ben honorables, crec que hi ha molt poc esperit de recerca per part dels científics que hi estan col·locats. Actualment és una realitat el dir que si utilitzàssim com a indicador del nivell de cultura científica assolida el nombre de publicacions presentades a revistes estrangeres, posem per cas, hi ha aficionats no titulats al país —i no em referesc als «clàssics», sinó a gent jove— que tenen una producció superior a alguns departaments de la Universitat de Palma de Mallorca. Això no és tolerable, sobretot per als que volem defensar la professionalització dels estudiosos de les ciències, i no és cap excusa dir que hem d'esperar dues o tres generacions per a que la Universitat de Palma de Mallorca doni resultats. Dissortadament, si ara un ovni arribés a la terra i se'n dugués a un altre planell com a mostra la Facultat de Ciències de Palma de Mallorca, crec que ni la societat mallorquina se'n temeria ni quasisbé tampoc la comunitat científica internacional.

Evidentment totes aquestes opinions, personals, sobre la situació de les ciències de la Naturalesa a les Balears, poden semblar una mica fatalistes. Jo les veig reals, i em fan patir. Encara que la situació al nostre escenari insular sia tan desoladora crec que hem de confiar que ben aviat es donaran canvis. Està en joc el nostre futur. P'entura el dilema està en triar entre l'assumpció d'un provincialisme, solució fàcil però poc agradosa (almanco per a mi), o el desenvolupament d'una vocació europeïsta i internacional, solució que requerirà de molts d'esforços, però molt més compensadora. Si triam la segona alternativa hem de menester canvis en la qualitat dels tres components làctics de què parlava. En primer lloc, la protecció de la Naturalesa. Cal ésser radicals si volem sobreviure. Si l'actual pre-govern central a les Illes no ho fa prest, esperem que el proper faci aviat un pla d'ordenació territorial al qual els naturalistes puguin tenir una opinió de pes. No debades alguns dels científics locals varen intervenir, anys enrera, en la redacció del **Libre Blanc de la Protecció de la Natura als Països Catalans**, llibre avalat per un gran nombre de personalitats de prestigi, d'una filosofia vigent, i que cal tenir en compte en establir els fonaments de l'ordenació de la Naturalesa al nostre país petit. Això podria ésser una garantia per al futur. I més ara en que la situació és crítica. La Conselleria d'Ordenació del Territori té una filosofia desenvolupista a la qual el seu titular li vol posar una disfresa d'«ecologia» (**sic**). Tanmateix, la talla de les intervencions públiques del titular d'aquesta conselleria permet tenir fortes esperances del seu fracàs. La mitjanja dels membres de l'actual pre-govern de les Balears és bastant general, i encara ho és més la seva manca de definició i de compromís amb amplis estrats socials. Com a anècdota al respecte ja no recordaré les declaracions

ambigües tan freqüents sobre la nostra llengua, sinó les declaracions recents del titular de cultura, que manifestava agrair-li, com a música clàssica, i com a cantant Julio Iglesias (!). Bé, per ésser benignes hem de dir que encara podia haver-la dit més grossa, com, per exemple, que li agradava En Wagner i «Los Pecos», o que li agrada berenar de xocolata amb xoris. Tot i amb això, aquestes respostes són prou demostratives de l'ambigüitat d'un «ministre preautonòmic».

Tornant al fil, quant els científics locals, és d'esperar que es desenvolupi un esperit de treball que ara sembla bastant alellat. Crec que cal ésser molt autocrítics per assolir uns coneixements generals manco incorrectes que els obtinguts per les generacions anteriors. Així mateix, s'han de fer esforços per no perdre un llenguatge comú. La realització de projectes globalitzadors que requereixin la participació d'estudiosos de diferents especialitats pot ésser una via molt bona de cohesió. Cal fer extensius els problemes de les diferents recerques a col·legues d'altres branques. Les perspectives de treball, dins el ventall de les nostres possibilitats, els objectes de les recerques, són ingents. Només cal fer-los. L'absència de dotacions econòmiques grans per a la recerca mai ha de suposar-ne l'atur. No oblidem que moltes vegades la migradesa dels recursos —que no desig a ningú— aguditza l'enginy.

Respecte al suport econòmic a la recerca, és ben descoratjadora la política del Consell General Interinsular, el qual escatima, vergonyosament, els recursos a entitats com la Societat d'Història Natural de les Balears, creant problemes que abans de l'existència d'aquesta institució pública ja eren pràcticament superats. Tanmateix no crec que se'ls pugui acusar de mala voluntat. En el fons jo crec que els funcionaris responsables de la política cultural del Consell no saben el que han de fer (i no és que no hi hagi coses per fer!). Actualment no es coneix cap tipus de programa cultural de ciències a la Conselleria de Cultura. Segurament, aquest és un dels motius que fan que els contactes personals i el caciquisme funcioni a aquella casa fins i tot molt més que quan hi havia una dependència més directa amb Madrid. Personalment pens que bona seria la creació d'un organisme actiu similar al CIRIT que substituís l'Institut d'Estudis Baleàrics, institució feta amb motllos decimonònics i, a hores d'ara, bastant inoperant.

La situació és, en definitiva, «difícil, però no desesperada». Cal tenir la voluntat de sortir-ne i realitzar l'esforç escaient si no volem l'estancament cultural, esforç que ha de ser sincrònic dels àmbits diferents que estan implicats en el manteniment de la dignitat de la nostra cultura científica. Crec que sense la realització d'aquest esforç comú es pot hipotecar d'una manera irreversible una peça fonamental de la cultura del país que cal potenciar si volem tenir una esperança de futur.

JOSEP ANTONI ALCOVER

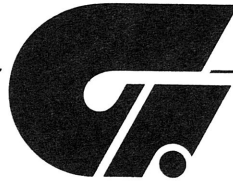
La Societat d'Història Natural de les Balears entre la vida i la mort

per Josep A. Alcover

El setembre de 1979 vaig escriure un document que va circular, quasi clandestinament, entre alguns socis de la Societat d'Història Natural de les Balears. Ara, dos anys després, donat el desgavell intern que hi ha persistit durant tot aquest període llarg, crec que no ha perdut gens d'actualitat. Personalment, crec que això és degut al fet que els càrrecs directius de la Societat d'Història Natural de les Balears no responen a les seves obligacions. Durant tot l'any 1981, per exemple, no es va convocar cap reunió de la Junta Directiva. Ara —escric aquestes línies pel març del 1982— encara no hi ha hagut ni tan sols la convocatòria de les eleccions que, segons els estatuts vigents, s'haurien d'haver celebrat el gener. Si jo hagués demanat —i no ho vaig fer— responsabilitats al President de la Societat d'Història Natural de les Balears, hagués resultat que als ulls de molts de membres de la Junta Directiva el qui hagués actuat malament hagués estat jo. Tanmateix, no hauria obtingut cap resultat. Per l'octubre de l'any passat hi va haver una mascarada de renovació d'estatuts que qualche «responsable» (?) va fer abortar. Jo, aquí i ara, no deman responsabilitats a ningú. Decebut de les actuacions de les persones em vaig donar de baixa de la SHNB, a la qual he continuat ajudant des de fora. És amb aquesta intenció que volia reproduir, públicament, el document en qüestió. Sé que qualcú em recriminarà que faci aquesta anàlisi pública i se'm dirà que el que hauria de fer és d'assajar el canvi des de dins la SHNB. Fal·làcia traperal!: han estat massa els anys en què vaig lluitar per aquesta alternativa, sense obtenir-ne resultats. Veig, ara ja des de fora, com, a poc a poc, gràcies a una inèrcia d'inactivitats, la SHNB s'apropa a un fi que presumesc, però que no li desig. El publicar aquestes meditacions té una intenció doble: d'una banda pretenc actuar com a revulsiu que convulsióni una mica els pocs elements actius de la SHNB perquè facin qualche cosa; d'altra, com som l'autor d'un altre article que es publica a aquesta mateixa revista a on es critica algunes de les institucions administratives del país, vull deixar constància de la meva situació amb la SHNB, per evitar que aquesta rebi cap conseqüència del meu escrit, del qual assumesc personalment les responsabilitats.

Sembla que és bastant evident la preocupació d'alguns sectors de mallorquins davant la nostra Naturalesa. Ara bé, ni les causes de la preocupació comuna són les mateixes, ni les respostes són homogènies. Caldria distingir d'immediat dos blocs. Per una banda hi tenim els organismes oficials i para-oficials (Conselleria d'Ordenació del Territori, Conselleria d'Educació i Cultura, Delegació del Ministeri d'Educació i Ciència, Delegació del Ministeri de Cultura, Foment de Turisme, Co-

missió per a la Conservació de Cabrera, etc.), l'interés dels quals davant la Naturalesa és gairebé burocràtic, no traspasant mai els límits marcats per l'administració estatal, de la qual, no ens oblidem, formen part tots ells, efectivament o vocacionalment. Per altra banda, es pot constatar l'existència d'algunes associacions públiques no oficials, que es caracteritzarien dissortadament per una manca de coherència interna i inter-associacional. Hauríem d'incloure aquí la Societat d'His-

TALLER GRÀFIC

RAMON

Una impremta
per a la nostra cultura

TIPOGRAFIA I OFFSET

Balmes, 39 Tel. 25 44 32 Palma

tòria Natural de les Balears, la Societat Mallorquina d'Ordenació del Territori, el Grup Balear d'Ornitologia i Defensa de la Naturalesa, el Comité Balear d'Espeleologia, etc. El fet de la preocupació no burocràtica de totes aquestes associacions davant el problema de la Naturalesa, ben evident, les uneix, sense cap dubte, però la forma en què es manifesta aquesta preocupació és ben diferent a totes elles.

Sembla clar que tots aquests grups **sofreixen** —i això els diferencia ben bé dels

organismes oficials (potser amb l'excepció de l'ICONA)— el problema de la Naturalesa. Ara bé, sembla també clar que cap d'ells no ho entén (i, més lamentablement, no sembla que cap es preocupi per entendre-ho). La meva tesi és que la Societat d'Història Natural de les Balears és, amb molt, el grup social que està més capacitada per entendre-ho. Sembla, emperò, que ara per ara aquesta capacitat no s'ha desenvolupat ni gens ni mica, i que només ha quedat en el camp de les potencialitats. Pensa que la comprensió de la nostra realitat com a entitat, com a Societat d'Història Natural de les Balears, es fa necessària per poder desenvolupar la nostra capacitat per entendre el problema de la Naturalesa, i concertar la nostra acció com a col·lectiu dirigida a transformar l'estat de coses que ens envolta actualment. Fent un incís, he de dir que entenc pel «problema de la Naturalesa» tot allò que es refereix al coneixement de la seva estructura i de les seves funcions, a la seva valoració dins el context socio-cultural present (real), i la gestió escaient que cal fer-ne per a situar-la en el lloc desitjable dins un marc socio-cultural ideal. Tots aquests factors que engloben en parlar del problema de la Naturalesa són, per descomptat, ben diferents, però de cap manera són independents. Acceptar i assumir la seva interdependència —tot reconeixent i respectant la seva diversitat— és fonamental i ineludible per a la nostra anàlisi.

L'anàlisi històrica del procés que ha duit al nostre grup social fins on és —on som— ens permet comprendre com i perquè hem arribat a la nostra situació actual, en què domina un caos i una apatia interns, un envelliment (prematuro?) de la nostra associació, un desgast de la nostra imatge pública i una dispersió real de les nostres forces. Veim la coherència conceptual com a una exigència pràctica que cal que tinguem si volem evitar el desordre, la dispersió i la manca de continuïtat del nostre grup social, en definitiva, si volem evitar la seva extinció. Els grups socials, igual que les espècies, tenen dues sortides, evolucionar o extingir-se. Ja sabem que quan el temps tendeix a ésser molt llarg la probabilitat de supervivència tendeix a zero. De totes formes sembla desencertadament derrotista deixar arribar, sense fer res per evitar-ho, l'extinció, quan tenim probabilitats fortes, les que ens donin les nostres forces i el nostre esforç (pensa que són més de les que alguns creuen i volen), d'evolucionar i perviure.

És trist veure que l'actitud típica dels erudits, i n'hi ha molts dins la nostra associació, varia, davant el canvi de perspectives, entre l'hostilitat defensiva i la pura indiferència. Sembla clar que el manteniment de la seva saviesa recolza molt en la fugida dels problemes pràctics quotidians.

El naixement del nostre grup social, encara que tengués lloc un segle més tard que la majoria d'associacions anàlogues existents a altres contrades del món, no va suposar cap innovació davant l'academicisme tradicional d'aquests tipus d'associacions. El seu desenvolupament durant vint-i-cinc anys no ha fet sinó demostrar que és ben viu el seu provincianisme, gairebé franquista. La nostra societat ha rebutjat tot intent d'assimilació d'individus amb una concepció no academicista de la Naturalesa, fet que va dur, per exemple, a la creació del GOB, grup també molt incoherent conceptualment, però que va intentar fugir de l'estalinisme existent aleshores —i a hores d'ara— a la nostra associació, i que, segons el meu entendre, amb manco capacitat per comprendre el problema de la Naturalesa, les està desenvolupant actualment molt més que no el nostre grup social.

L'existència d'una associació de les que pertanyen típicament al segle passat a la nostra època a casa nostra pot ben bé ésser qüestionada. Cal, pens, una **innovació radical** d'aquest grup social, i com a tal és natural que sia conflictiva. Pensa que aquesta innovació no ens ha de fer caure en postures «ecologistes», tant de moda i, en la meua opinió, tan poc sòlides i coherents. Però, indubtablement, si volem persistir i prosperar com a grup social, cal sortir de l'immobilisme i de l'aïllament que ha tengut i té el nostre grup. No ens hem d'oblidar que com a grup social tenim deures i drets amb el nostre poble, que de cap manera som una torre d'ivori, per molt que molts, maliciosament, ens intentin aferrar aquesta etiqueta. Van molt errats aquells que justifiquen la nostra separació com a «èlite» de la resta de la societat mallorquina, defensant una «comunitat universal» amb les èlites naturalístiques d'altres països. La nostra aportació com a grup social més difícilment es troba en el camp de les èlites naturalístiques mundials que a ca nostra. Si volem tenir, com a grup social, algunes projeccions d'universalitat hem de lluitar primer per la nostra inserció adient en la societat mallorquina. I pens que hem de fer via si no volem acabar dispersats i assimilats

per altres grups o per institucions oficials. Per tal d'arribar a aquesta inserció cal, segons la meua opinió, com a mides urgents, la **renovació total** de l'actual junta directiva, alguns membres de la qual duen molts més anys que els que permeten els reglaments que ells mateixos van fer, i la realització d'un **debat intern** (o extern, si cal) sobre el que és i que ha d'ésser la Societat d'Història Natural de les Balears (projecció social, definició interna clara del nostre àmbit d'inserció social, plantejament de l'ús normalitzat del català com a llengua d'expressió científica i llengua oficial de la Societat, i un llarg etcètera). La realització d'aquestes dues mides ens pot proporcionar un interessant **punt de partida** per al nostre desenvolupament a l'esdevenidor.

JOSEP ANTONI ALCOVER

Librería Jovellanos

UN SEGLE AL SERVEI DEL
LLIBRE I DE LA CULTURA

Jovellanos, 1 Tel. 22 14 66
CIUTAT DE MALLORCA

XARXA CULTURAL S. A.

Una colla de serveis culturals a ca vostra

Adheriu-vos-hi: c/. Ample, 35. Barcelona - 2

VI curs de música coral

Per sisena vegada, a la nostra Ciutat, aquest estiu, del dia 17 de juliol al primer d'agost, se celebra un curs de música coral i pedagogia musical.

Va dirigit a Directores de corals infantils, d'adolescents i d'adults, caps de corda, animadors, mestres, professors de música, a tots, en fi, els qui estan interessats en l'adquisició i perfeccionament de tècniques, pedagogia de l'assaig coral i muntatge col·lectiu d'obres musicals.

Els destinataris d'aquest VI Curs es divideixen en tres grups.

El grup A es dirigeix a debutants en la direcció coral amb coneixements elementals de música; tenen com a treball la iniciació a la tècnica del gest, muntatge de monodies, cànons i obres polifòniques senzilles, lectura i anàlisi musical, mostra de repertori, pedagogia de l'assaig.

El grup B és per a aquells que ja tenen una certa experiència en la direcció coral. Treballaran en la tècnica del gest, mostra i anàlisi de repertori, lectura musical i harmonia, pedagogia de l'assaig: estudi i muntatge d'obres polifòniques.

Finalment el grup C és per a directores en exercici. El seu treball consisteix a analitzar partitures i interpretar-les, estudiar els codis de l'escriptura musical, experimentar la direcció d'obres de gran dificultat.

Aquest curs de direcció coral es desenvoluparà del 17 al 25 de juliol, a la Casa d'Espiritualitat de Son Roca.

També al mateix lloc i als mateixos dies es donarà el curs de tècnica vocal, que també es dirigirà a tres grups: cantaires que inicien la seva formació vocal, cantaires o directores de cor que

volen continuar la seva formació vocal, i el grup tercer es dirigirà als cantaires qualificats de cant o solistes, amb coneixement de solfeig.

Per altra banda, des del 26 de juliol al primer d'agost, i al Col·legi de la Porciúncula, es desenvoluparà el curs de pedagogia musical, segons el mètode de Dom Irineu Segarra.

Aquest curs vol possibilitar la preparació pedagògic-musical necessària per a l'ensenyament de la música a l'escola. Ofereix dos nivells de capacitació: Música a pre-escolar, i música fins a quart curs d'E.G.B. En el primer grau hi ha educació sensorial, premètode, sofeig. El segon grau endemés abraça programació, cançó-direcció.

El concert de fi de curs és previst per a la nit del 24 de juliol al Claustre de Sant Francesc de la ciutat de Mallorca.

La direcció d'aquest VI curs és encomenada a Baltasar Bibiloni i a Joan Company.

Són els instructors Francesca Alomar, Gaby Balthés, Margarida Barbal, Francesc Batle, Manuel Cabero, Joan Cabero, Xesc Crespi, Montserrat Pueyo, Santi Riera, Montserrat Sobrevias, Ignasi Furió (pianista), endemés dels directores esmentats.

L'organització és a càrrec de la càtedra de Música de l'Escola Universitària de Professorat d'E.G.B. i del Departament de Pedagogia de la Facultat de Filosofia i Lletres.

Aquest VI Curs, com els anteriors, és subvencionat principalment per l'OBRA CULTURAL de «LA CAIXA DE PENSIONES». Hi col·laboren també el Consell Insular de Mallorca i la nostra Universitat.

Biblioteca «Joan Miró»

ÍNDEX BIBLIOGRÀFIC PER ORDRE ALFABÈTIC DE TÍTOLS (Continuació)

- BELPERRON. **El fitxer escolar.** Laia. Barcelona, 1973.
 AUTORS DIVERSOS. **Infancia y aprendizaje.** Revista Trimestral de Estudios e Investigación. Madrid, 1981.
 BADIA I MARGARIT. **Llengua i cultura als Països Catalans.** Ed. 62. Barcelona, 1966.
 ROIS. **La nostra joventut.** Bruguera. Barcelona, 1970.
 EQUIP ROSA SENSAT. **Per una nova escola pública catalana.** Barcelona, 1977.
 COSTAL. **Quelcom sobre el llenguatge i la intel·ligència del nen petit.** Ed. Mall. Barcelona, 1978.
 COMISSIÓ MIXTA MINISTERI D'EDUCACIÓ-CGI. **Resultats de l'enquesta sobre l'aplicació del Reial Decret 2193 79 del 7 de Setembre durant el curs 1980-81.** Ciutat, 1981.
 ROTGER AMENGUAL. **Tractat de programació didàctica.** Ed. Cort. Ciutat, 1979.
 FERRER. **Vers una nova escola.** Ed. Proa. Barcelona, 1978.

3.9 ETNOLOGIA I COSTUMS

- FÀBREGUES I BARCELÓ. **Cavallers, dracs i dimonis.** Ed. Abadía de Montserrat. Barcelona, 1976.
 JAUME MIRALLES. **Contes, costums i escenes de la nostra pagesia I.** Caixa d'Estalvis. Ciutat, 1978.
 JAUME MIRALLES. **Cuentos, costumbres y escenas de nuestra payesía II.** Caixa d'Estalvis. Ciutat, 1978.
 JAUME MIRALLES. **Cuentos, costumbres y escenas de nuestra payesía III.** Caixa d'Estalvis. Ciutat, 1978.

- ALCOVER. **Corema, Setmana Santa i Pasco.** Ed. Moll. Ciutat, 1956.
 COLOMER. **Fetes populars de Catalunya.** Ed. Abadía de Montserrat. Barcelona, 1979.
 PUIG I COLOMER. **Hivern.** Ed. Hogar del Libro. Barcelona, 1973.
 CARBÓ. **L'home dels nassos.** Ed. La Galera. Barcelona, 1977.
 ADOVER. **Els indis.** Ed. Laia. Barcelona, 1975.
 ARTIGUES. **Instrumentos musicals mallorquins.** Centre d'Estudis G. Alomar. Ciutat, 1980.
 MIRALLES. **La investigació de les fonts orals.** Centre d'Estudis G. Alomar. Ciutat, 1980.
 HOLDEN. **La joia de viure la natura.** Ed. Blume. Barcelona, 1980.
 MELIÀ. **Els mallorquins.** Ed. Daedalus. Ciutat, 1967.
 ADOVER. **Matances i festes de Nadal.** Ed. Moll. Ciutat, 1957.
 RIPOLL. **Nuestra cocina.** Ed. HMB. Barcelona, 1978.
 ARMENGO I FELIU. **La Patum de Berga.** Museu Municipal de Berga.
 FERRER I BAYÉS. **Temps era temps.** Ed. La Galera. Barcelona, 1977.
 DENON. **Vesteix al revés.** Ed. Hyunsa. Barcelona, 1979.
- ### 4.0 LLENGUA.
- Llibre de text.
 POL. **Abans de l'alba.** Ed. Aymà. Barcelona, 1979.
 ESCOLA DE DEIÀ. **Amb els dits.** Ed. Cort. Ciutat, 1980.
 ESCOLA DE DEIÀ. **A peu puntes.** Ed. Cort. Ciutat, 1980.
 ROSA SENSAT. **El castell d'iràs i no tornaràs.** Ed. Casals. Barcelona, 1978.
 CAMPS I ALTRES. **Corriola.** Ed. Casals. Barcelona, 1976.

FÀBRICA D'ARTICLES DE PELL

guants

bosses

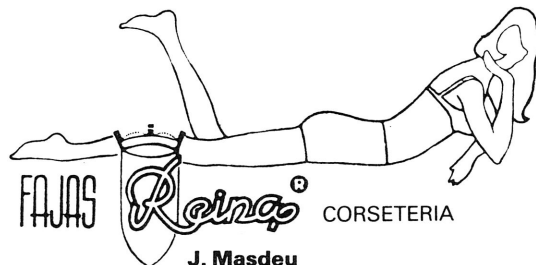
peces de vestit

i marroquineria en general

Gran Via de Colón

Telèfon 50 19 00

INCA

Josep Tous Ferrer, 1 - Tel. 216033 - Palma de mallorca

al servei

de la dona

jove i elegant

dona
corseteria

J. Masdeu

COLON, 62 - Tel. 216558
Palma de Mallorca

llegiu

**mallorca
socialista**

**la revista
de l'esquerra
nacionalista**

PSM

Partit Socialista de Mallorca

carrer Temple, 7 Ciutat

BIBILONI I ALTRES. **Curs de català ECCA**. Ràdio Popular. Ciutat, 1980
 ESCOLA MUNICIPAL DE MALLORQUÍ. **Curs elemental de llengua**. Ed. «La Caixa». Ciutat, 1962.
 SERRA DE GAYETA. **Drac L (Segona etapa d'EGB)**. Ed. Cort. Ciutat, 1979.
 SANMARTÍ I SOLÉ. **Drecera. Inici a la lectura**. Ed. Vicens Vives. Barcelona, 1979.
 CORMAND. **Eina**. Ed. Casals. Barcelona, 1979.
 CAMPS. **Escletxa**. Ed. Casals. Barcelona, 1976.

LÓPEZ DEL CASTILLO. **Faristol**. Edigraf. Barcelona, 1974.
 AMAT. **El finestró**. Ed. Promotor Santillana. Madrid, 1979.
 CORREIG. **Foc. Textos**. Ed. Casals Moll. Ciutat, 1978.
 CORREIG. **Foc. Treballs**. Ed. Casals Moll. Ciutat, 1978.
 CRESPI I PONS. **Gregal. Els vents**. Ed. Magisterio Español. Madrid, 1978.
 COROMINES I JANÉ. **Gresol**. Ed. Spes. Barcelona, 1978.
 MOLL. **La lengua de las Baleares 1**. Ed. Moll. Ciutat, 1978.
 MOLL. **La lengua de las Baleares 2**. Ed. Moll. Ciutat, 1978.
 RIBOT. **Llebeig. Els vents del món**. Gràfiques Soler. València, 1979.
 RIUTORT. **Llebeig**. València, 1975.
 MOLL. **La lengua de las Baleares enseñada a las personas de habla castellana**. Ed. Moll. Ciutat, 1979.
 FABRA. **La llengua catalana i la seva normalització**. Ed. 62. Bar. elona, 1980.
 LÓPEZ DEL CASTILLO. **1. Llenguatge**. Ed. Casals. Barcelona, 1979.
 SERRA DE GAYETA. **Llenguatge 1.er EGB**. Ed. Cort. Ciutat, 1979.
 CABRÉ, PRAT, **Lletres de motlle**. Ed. Casals. Barcelona, 1976.
 CIURANETA, PONS, **Llevant. Els vents**. Ed. Magisterio Español. Madrid, 1978.
 RIUTORT. **Llevant. Els vents del món**. València, 1979.
 RIUTORT. **Llevant. Els vents del món**. Segon quadern. València, 1979.
 RIUTORT. **Llevant. Els vents del món**. Tercer quadern. València, 1979.
 CAMPS. **Mainada**. Ed. Casals. Barcelona, 1979.
 CIURANETA. **Mestral. Els vents**. Ed. Magisterio Español. Madrid, 1978.
 PUIG. **La nostra llengua. Ara 1**. Ed. Vicens Vives. Barcelona, 1979.
 AMAT. **Parlem de ... 1**. Grup Promotor Santillana. Madrid, 1979.
 VINYES. **Parlo en català. Llibre de lectures en català bàsic**. Ed. Lavínia. Barcelona, 1975.
 MARTORELL. **Els pobles, les ciutats, els homes**. Ed. Teide. Barcelona, 1973.
 RIUTORT. **Ponent. Els vents del món**. València, 1978.
 EQUIP ROSA SENSAT. **Potser sí, potser no**. Ed. Casals. Barcelona, 1978.
 ESPARRATX. **Prebàsic 1. Tercer trimestre**. Ed. Trevert. Barcelona, 1979.
 COROMINES, ARENAS, **Primer quadern de lectura i exercicis**. Ed. Mall. Barcelona, 1977.
 CASTELLANOS. **Problemes lingüístics al món actual**. Ed. Bru-guera. Barcelona, 1967.
 MATHIEU. **Quatre sota un pi**. Ed. Teide. Barcelona, 1979.
 CAMPS. **Rebombori**. Ed. Teide. Barcelona, 1978.
 ARENAS, COROMINES, **Segon quadern de lectura i exercicis**. Ed. Mall. Barcelona, 1975.

JANER MANILA, Gabriel. **La Ciutat de Mallorca. Al recer d'una badia mediterrània**. Il·lustracions de Joan Guerra. Ajuntament de Palma de Mallorca, 1982.

Del llibre que avui presentem caldrà analitzar tres aspectes; l'editor, les il·lustracions i el text, encara que serà aquest darrer aspecte el que ens mereixerà més atenció.

Pel que fa al primer, crec que resulta afalagador pels ciutadans que els òrgans de govern es preocupin de donar-nos les referències necessàries per conèixer millor Ciutat. Em pareix que en aquest sentit van les publicacions que s'han fet fins ara i que jo conec. Un «clàssic», «La Ciudad de Palma» de l'Arxiduc, un còmic per presentar la revisió del Pla Ribas Piera, i el llibre que ara tractam, especialment diri-

git a la població escolar (Aprovat com a material didàctic per la Comissió Mixta segons el Reial Decret 2.193 1979 de 7 de Setembre).

Precisament aquest públic a què va dirigit exigeix un llibre de fàcil lectura i entretingut. Crec que En Joan Guerra, l'il·lustrador, aconsegueix que així sia amb unes làmines plenes de color. Aqueixes estampes mereixen una atenció detinguda per part del lector per tal de descobrir detalls de gran subtileza com els que presenta a la plana 23 on uns personatges musulmans tenen un siurell perhom a sa mà, o la presència gairebé contínua d'animalons com ocells, papallones, peixos i fins i tot el ca que apareix a la il·lustració que es reproduïx a la portada.

Respecte al text, que és el que ens mereix més atenció, ens ve de la ploma de

Janer Manila, persona que ja fa anys que treballa en el camp de l'experiència educativa, tant per la seva professió, com per la bibliografia que ha publicat sobre el tema.

Així i tot hi ha alguns aspectes del llibre que mereixen un comentari crític, tant en el fons com en la forma.

L'obra està dividida en capítols que segueixen una ordenació cronològica, i a la fi de cadascun d'ells presenta un text que ve a corroborar el que l'autor ha desenrotllat al llarg de la seva exposició, que per altra banda està plena de generalitzacions, sense que això pugui excusar-se en el públic a qui va dirigit. Sé que aquest no és un text per especialistes, però els estudiants mereixen més claredat i menys apassionament en la descripció.

Això ho dic pel tractament que se'n fa

d'alguns temes. Mentres la conquesta, la repressió de la Germania i la qüestió xueta li mereixen una redacció barroca, que ja hauria d'estar marginada dels manuals i llibres de text, n'hi ha d'altres als quals l'autor dedica una redacció telegràfica, com a les planes 47, 49, 75, 77.

El tractament que es fa de Madina Mayurqa resulta ambigu i ple d'incerteses. Ja sé que aquesta és encara una època molt desconeguda del nostre passat, però gaudim ja de seriosos estudis com els de Barceló, Poveda i Soto que tracten de fugir de les generalitzacions. Avui sabem de l'alt nivell tècnic de l'agricultura mayurquina que probablement qüestionaria les afirmacions de Janer quan diu «la brillantor de Madina Mayurqa no venia emperò, de l'explotació del camp, sinó sobretot del comerç llunyà i de la pirateria» (Pg. 24). No vull negar l'aspecte comercial de la Mallorca Musulmana, però sí enunciar que l'agricultura també formà part de la riquesa d'aquella societat. Avui encara conservem conduccions i emmagatzaments d'aigua que ens deixaren aquells mayurquins.

Pel que fa a la conquesta del 1229 pens que és tractada des d'una visió etnocèntrica i triomfalista sense comentar el caire imperialista i agressiu que té una ocupació armada. Afanyos d'expansió justificats ideològicament com una «creuada» foren les motivacions d'aquella ocupació.

El capítol dedicat a aquest tema està redactat com si aquell fet destructiu fos una rondaia. El rei En Jaume i els seus cavallers presentats gairebé com herois, recordant molt les gestes que la historiografia clàssica dedicava a «Don Pelayo» o a «Fernando el Santo».

Crec que la conquesta mereix un tractament més seriós i menys apassionat, sense que això vulgui dir rebutjar totalment l'anècdota. En aquest sentit m'agradaria cridar l'atenció sobre una qüestió. Ja que el llibre tracta de la Ciutat de Mallorca, caldria reflexionar sobre el fet que gairebé no quedin deixalles arqueològiques de la Madina i que els solars que ara ocupen els monuments més significatius de la cultura cristiano-occidental (Almudaina, Seu) un temps foren palaus musulmans o mesquites. El fet que els conqueridors substituïssin aquests edificis per altres mereix una anàlisi de la ideologia dominant aplicada a l'espai urbà.

Més endavant (pg. 45) es fa referència als mals endèmics (fam, secades, males collites, lluites nobiliàries, bandolerisme) de la societat baix-medieval sense explicar-nos les causes d'aquests mals i oblidant els mecanismes de constryiment social que els pogueren provocar, així com les fortes càrregues tributàries que patia la població, càrregues que estan en l'origen dels conflictes socials de 1391, 1451 (ignorat en el llibre) i 1520.

Pens que les Germanies mereixen més atenció de la donada. L'autor es dedica més a relatar la repressió de l'exèrcit imperial («Carles V dedidí pacificar (sic) les illes per les armes» pg. 46) que no a explicar el conflicte social.

He trobat alguns errors que supòs que són d'impremta. Per exemple a la pàgina

36 En Jaume Ferrer és situat correctament dins el segle XIV, mentres a la plana 63 el mateix personatge és traslladat fins al segle XV.

Hi ha afirmacions de caire general que en cap moment són raonades. Per exemple, diu: «l sobrevingué una profunda crisi econòmica» (pg. 76), parlant del primer terç del segle XIX com si es tractàs d'una plaga o un càstig dels déus. Quins foren els mecanismes que la provocaren, quins foren els seus trets? Així mateix a la plana següent ens parla d'una «lenta però eficaç recuperació econòmica» que tampoc és raonada.

La història és plena de tòpics, veritats dites a mitges, i incerteses que no aclareixen el nostre passat. No podem presentar als estudiants uns texts mancats de rigor. Les ciències socials mereixen un tractament més rígid, més que res per la forta càrrega ideològica que duen dins elles.

No es pot afirmar, parlant dels immigrants, que aquesta «terra ha acollit aquests nous mallorquins i els ha donat recer» (pg. 132) quan hi ha hagut una segregació urbana posada de manifest als blocs-dormitori de Son Rapinya, Son Roca, Corea, Polígon de Llevant, Son Gotleu, i quan tots sabem del caràcter apartador dels mallorquins que sempre hem utilitzat mots com «xueta», «moro», «foraster», «murcià», en to despectiu. La integració dels immigrants si es dona—cosa que dubt—és un procés llarg. Tanmateix aquestes planes no són el lloc més escaient per reflexionar sobre aquest fet social.

Fent referència a la bibliografia, m'hagués agradat trobar-la més completa, almanco pel servei que això hagués procurat als ensenyants. De principi he notat una absència notable, sobretot per un llibre que vol ser una evolució històrica de la Ciutat de Mallorca. Me referesc a l'article de García Delgado intitulat «Ciutat de Mallorca: Evolución y permanencia del centro histórico» publicat a la revista «2C Construcción» n.º 13 del 1980.

Pel moment que està vivint aquest país i per la tan anomenada normalització cultural, crec que el rigor i la severitat han de presidir qualsevol actuació pública (conferències, publicacions, ...) perquè el perill del provincianisme encara ens amenaça, i voldriem una comunitat amb un alt nivell cultural. Així i tot aquest llibre té el valor de ser el primer fet amb la intenció que els nins coneuguin Ciutat. Com diu l'autor, allò veritablement interessant és organitzar itineraris urbans i el llibre pot servir de guia.

ANTONI QUINTANA

«LA PELL DE BRAU» I
JOSEP M.ª CASASNOVAS

El propassat 31 de març Josep M.ª Casasnovas va recitar «La Pell de Brau» de Salvador Espriu al Teatre Principal de Palma.

Recordem que l'obra va ser editada oportunament l'any 1963 quan es comen-

çava a sentir, ja, una tímida i generalitzada conscienciació política sobre el passat i el present de la situació espanyola. Salvador Espriu, sentint profundament i esqueixadament, l'angoixant realitat, reacciona amb colera i, com portaveu de la unitat i la llibertat, denuncia la mort, la mort espiritual del conglomerat de pobles sobirans de Sepharad que, com diria ell a l'obra, «tenen les raons i les parles diverses».

Obra culminant de la poesia catalana—de difícil comprensió per l'hermetisme dels símbols, els mites culturals i els erudits vocables entreficats intencionadament per l'autor al llarg dels LIII poemes— comportava serioses dificultats per dur-la a l'escenari. No tenim notícia que algú ho hagi intentat abans que Josep M.ª Casasnovas.

Aquest recital va tenir, doncs, un doble valor meritori:

Primer per ser aquest gènere, el recital de poemes, un gènere gairebé extingit des de fa bastant temps. Encara se recorda per la gent de més edat els recitals que a la península feia l'andalús Guillerme Marín o la meravellós Berta Singerman, i no menys importància cultural tenien les reunions de poetes al Cércol Mallorquí. Servesqui el nostre record com petit homenatge.

Continuant amb Josep M.ª Casasnovas, el seu segon mèrit, el més important és el recital en ell mateix. Perquè a més de recitar bé tècnicament i sense cap oblit els LIII poemes de «La Pell de Brau», reviu la paraula difícil d'Espriu, ajudat per tot el seu cos, el seu sentiment, el record de la seva vida i la de tots nosaltres.

Si era arriscat recordar la nostra immediata història—en altre temps hagués suposat un acte d'heroisme— ara el record podria conduir a una tristor per allò viscut. Però ell aconsegueix el miracle, perquè recordant el pitjor del passat—ja perdut— fa un càntic vencedor al temps esperançador d'ara.

I és que Josep M.ª Casasnovas a cada fi d'estrofa caminava per l'escenari amb unes passes lentes, mesurades, pròpies d'un home d'acció que espera amb meditada calma el proper sobresalt (més bé esglai ens corregiria ell), la propera estrofa, per així anar poc a poc cap al final esperançador:

Amb l'únic guany de la nostra humil esperança, quan arriba devallant per la nit la cavalcada alliberats, ja no temiem el pas i el domini del flac amblador. Perquè el gran nombre après i ordenat de les paraules es perd lentament en el silenci ara volem escriure tan sols aquest teu nom.

(LIII de «La Pell de Brau»)

Per aquest el teu nom, ja sia Sepharad o la Pell de Brau, des d'aquesta illa, Majòrica, donam la reviscuda benvinguda a l'art de la paraula viva que és espectacle en ella mateixa per les persones que saben escoltar i aprendre.

MONTSERRAT PUYOL

**“la Caixa”
Cada dia
més
a prop.**

**Més de 700
oficines unides
per teleprocés
al vostre servei.**

CAIXA DE PENSIONS
“la Caixa”

OBRA CULTURAL BALEAR

**Sempre més i millor
per promoure
la nostra vertadera cultura**

¿ENCARA NO EN SOU SOCI?

C/. Impremta, 1

Tel. 22 32 99

Ciutat de Mallorca